

MANUAL DE LIMBA ROMÂNĂ

și noțiuni de cultură și civilizație românească

pentru școlile de naționalitate
în care limba română se predă ca obiect de studiu
clasa a 6-a

CROATICA

Mihaela Bucin

MANUAL DE LIMBA ROMÂNĂ

și noțiuni de cultură și civilizație românească

pentru școlile de naționalitate
în care limba română se predă ca obiect de studiu
clasa a 6-a

CROATICA – BUDAPESTA

Készült a Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése elnevezésű,
a Társadalmi Megújulás Operatív Programon (TÁMOP-3.4.1.A-11/1-2012-0008)
belül megvalósuló
Modern oktatási programok kidolgozása a magyarországi román nemzetiségi kétnyelvű
és nyelvoktató iskolák számára című projekt keretében.

A tankönyvet az Országos Nemzetiségi Tanács javaslatára
az Oktatási Hivatal tankönyvvé nyilvánította.

Engedélyszám: TKV/445-5/2016.

Pedagógiai szakértő: Dr. Péterffy Pálné

Technológiai szakértő: Zarubay Attila

Szakmai lektor: Szántó Flóra

Nyelvi lektor: Cser Vera

Illusztrációk és borítóterv: Nagy Emília

Szerkesztő: Martyin Emília

Borítófotó: Nicolae Tonitza – Trei frați

© Mihaela Bucin, 2015

© Croatica Nonprofit Kft., 2015

EMMI Kerettanterv: 51/2012. (XII. 21.) EMMI-rendelet
23/2013. (III. 29.) EMMI-rendelet 5. melléklet 10.6.2.5.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszchenyterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai
Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A mű más kiadványban való részleges vagy teljes felhasználása, utánközlése,
illetve sokszorosítása a Kiadó engedélye nélkül tilos!

Cuvânt înainte pentru profesor

**Stimată colegă,
Stimate coleg,**

Manualul de față este conceput în conformitate cu programa-cadru pentru școlile de naționalitate în care limba română se predă ca obiect de studiu (forma tradițională, forma lărgită și forma complementară). Conform acestei programe-cadru, obiectivele și sarcinile principale ale disciplinei Limba și literatura română sunt: activizarea vocabularului achiziționat; dezvoltarea în continuare a capacităților de înțelegere și de producere a textului, consolidarea interesului pentru lectură; dezvoltarea culturii scrisului prin diverse tipuri de compunere și prin aplicarea conștientă a normelor ortografice. Totodată, predarea limbii române își propune transmiterea noilor conținuturi, dezvoltarea competențelor și capacităților.

Manualul cuprinde și noțiuni de istorie, geografie, cultură și civilizație românească, selectate, de asemenea, pe baza programei-cadru. Cunoașterea la nivel corespunzător a limbii, cultivarea specificului local, atât cât acesta mai există, cunoașterea istoriei și a prezentului sunt părți indispensabile ale identității. În lumea contemporană, învățarea interpersonală este la fel de importantă ca și achiziționarea cunoștințelor și a informațiilor, precum și formarea strategiilor de acțiune, de o importanță deosebită pentru naționalitățile din Ungaria, pentru că dispun de două limbi materne. De asemenea se va lua în considerare că instituțiile de învățământ nu se pot baza pe cunoștințele de limbă din familie. În vederea asigurării eficacității învățământului, activitatea și interesul crescut al cadrelor didactice sunt covârșitoare.

În vederea facilitării procesului de predare-învățare, manualul de față vă propune o structură inovatoare, bazată pe unități de învățare care au ca punct de pornire formarea diferitelor competențe ale elevilor în scopul însușirii și aprofundării limbii și literaturii române. Un loc important îl ocupă textele destinate formării deprinderilor necesare comunicării (orale și scrise) în limba română. Primele unități cuprind și explicații ale textului, care se doresc un model pentru profesor, model care poate fi aplicat și pentru celelalte texte. La un număr de lecții puteți observa traducerea în maghiară, la subsolul paginii, a unor termeni și expresii. Această strategie are rolul de a-i obișnui pe elevi cu folosirea dicționarului, care nu trebuie să le lipsească de la orele de română.

Cele douăsprezece unități de învățare evidențiază un rol aparte și compunerii, indispensabilă în condițiile învățământului românesc din diaspora istorică.

Unitatea a XIII-a, care cuprinde lecturi suplimentare (poezie, proză și texte non-literare), oferă profesorului libertatea de a concepe orele de curs după metodele proprii.

Capitolele de gramatică au în vedere dificultățile specifice bilingvilor și vorbitorilor de maghiară, pe baza morfologiei contrastive româno-maghiare.

Autoarea vă dorește să folosiți acest manual cu succes și responsabilitate, precum și cu aceeași dragoste și cu același respect pentru limba și cultura română, cu care a fost întocmit.

Mihaela Bucin

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Octavian Goga

Toamna

Văl¹ de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina.
Firelor de lămâiță²
Li se uscă rădăcina.

Peste creștet de *dumbravă*³
Norii suri își poartă plumbul,
Cu podoaba zdrențuită
Tremură pe câmp porumbul.

Și cum de la *miazănoapte*⁴
Vine vântul fără milă,
De pe vârful șurii noastre
Smulge-n zbor câte-o *șindrilă*.⁵

De vifornița păgână
Se-ndoiesc nucii, bătrânii,
Plânge-un pui de *ciocârlie*⁶
Sus pe *cumpăna fântâni*⁷.

Îl ascult și simt sub gene
Cum o lacrimă-mi învie:
– Ni se-aseamănă povestea,
Pui *golaș*⁸ de ciocârlie.

¹fátyol; ²citromfű; ³liget; ⁴északi; ⁵zsindely; ⁶pacsirta; ⁷gémeskút; ⁸csupasz

Teme:

1. Învățați o strofă din poezie pe de rost!
2. Alcătuiți propoziții cu cuvintele noi (traduse la subsolul paginii).
3. Redați corespondentul maghiar al următoarelor cuvinte și expresii, apoi alcătuiți cu acestea câte o propoziție: brumă, împodobit, creștet, zdrențuit, fără milă, viforniță, păgână, sub gene.
4. Alcătuiți propoziții din care să rezulte că *fir* este un cuvânt polisemantic (cu mai multe sensuri):
 - produs obținut prin toarcerea fibrelor textile: *fir de lână*;
 - fibră care crește pe pielea omului și a animalelor: *fir de păr*;
 - sârmă: *fir de telegraf*;
 - un element dintr-o mulțime: *un fir de trandafir*.

Octavian Goga (1881–1938)

Octavian Goga s-a născut în satul Rășinari, de lângă Sibiu, în familia preotului ortodox Iosif Goga. Mama sa era învățătoare. A urmat școala din satul natal, apoi liceul maghiar, la Sibiu și la Brașov. Prima poezie i-a apărut când încă nu avea 17 ani, în revista Tribuna din Sibiu. Poezia avea titlul „Atunci și acum” și era semnată *Tavi*.

În anul 1900 s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta. A urmat studii superioare și la Berlin. Vorbea româna, maghiara și germana. În cei 4 ani, cât studiază la Budapesta, Octavian Goga este membru activ al grupării din jurul revistei *Luceafărul*, a studenților români din capitala Ungariei. A fost bun prieten cu scriitorul maghiar Ady Endre. Poeziile lui Octavian Goga au păstrat numeroase imagini din viața țăranilor români din Transilvania anilor 1900. Goga a fost și politician, a luptat pentru drepturile românilor din Imperiul Austro-Ungar. Pentru scrierile sale contra guvernului a fost arestat și închis câteva luni la penitenciarul *Csillag*, din Seghedin. A fost prim-ministru al României și membru al Academiei Române.

Înțelegerea textului

Poetul Octavian Goga prezintă în versurile sale un tablou de toamnă târzie. În prima strofă vedem cum florile din grădină se usucă și mor sub bruma rece. Poetul aseamănă bruma căzută peste plante cu un văl argintiu.

În cea de-a doua strofă vedem cum toamna schimbă înfățișarea întregii naturi: cerul de deasupra pădurilor este întunecat, acoperit de nori, rămășițele roadelor de pe pământurile lucrate de oameni (porumbul) se veștejesc.

În strofa a treia tabloul static al naturii copleșite de toamnă devine mișcător prin prezența vântului care bate din nord. După pădure și culturile de pe câmpuri, poetul descrie prezența toamnei în sat: vântul de nord bate în rafale, smulgând părți din acoperișurile de lemn. Se transformă în vifor care îndoaie cren-gile pomilor fructiferi din gospodării. Singura viețuitoare care apare în această poezie este un pui de ciocârlie, care a rămas singur sus, pe o fântână cu cumpănă. Puiul plânge, fiindcă probabil suferă de frig, având pene puține, și fiindcă se teme că a fost părăsit de mama sa. Poetul se compară pe sine însuși cu acest pui singuratic.

Prin poezia *Toamna*, Octavian Goga ne mărturisește starea sa sufletească întunecată și încărcată de tristețe, ca o zi de toamnă târzie.

Temă:

Observați ce transformări aduce toamna în jurul școlii și discutați despre ele, pe baza planului următor:

1. Ce se întâmplă cu vegetația (cu florile, cu frunzele, cu iarba)?
2. Ce fac păsările (berzele, rândunicile, ciorile, vrăbiile)?
3. Cum este timpul dimineața devreme?
4. Ce fenomene observați toamna, dintre următoarele: ceață, burniță, averse de ploaie, vânt, viscol, chiciură, lapoviță.
5. Ce haine și ce încălțăminte purtați toamna: maieu, tricou, bluză cu mânecă lungă, pantaloni scurți, pardesiu, costum de baie, sacou, blugi, vestă, geacă, hanorac, papuci, sandale, pantofi decupați, pantofi cu șireturi, cizme scurte, botine, șlapi.

Comunicare:

1. Despre care anotimp este vorba în poezie?
2. Cum descrie poetul anotimpul toamna?
3. Ce transformări mai importante au loc în natură?
4. Care sunt sentimentele poetului în legătură cu acest anotimp?
5. Care sunt versurile care te-au impresionat cel mai mult?

COMPUNERE

Descrierea

Descrierea este un procedeu prin care prezentăm, înfățișăm prin cuvinte ceva sau pe cineva: un peisaj, un personaj, un obiect, o ființă, o stare.

Temă:

Alcătuți o compunere despre toamnă, pornind de la descrierea uneia dintre imaginile de mai jos. Care imagine este definitorie pentru starea voastră sufletească, la venirea toamnei?

1. Toamna este anotimpul belșugului

2. Toamna este anotimpul culorilor

3. Toamna este anotimpul reîntâlnirilor

Rășinari

La 12 km de Sibiu, pe drumul spre Păltiniș, se află comuna Rășinari. Numele acestei localități vine de la cuvântul „rășină”. Poate că una din îndeletnicirile locuitorilor a fost și culesul rășinii de brad, arbore care crește pe culmile munților înconjurători. La Rășinari s-au născut personalități importante ale culturii românești: poetul Octavian Goga și filozoful Emil Cioran.

Vedere din Rășinari

La Rășinari își doarme somnul de veci mitropolitul Andrei Șaguna. Șaguna a fost un mitropolit ortodox al Transilvaniei, militant pentru drepturile românilor ortodocși din Transilvania. Andrei Șaguna s-a născut în 1808, la Mișkolț, în nordul Ungariei. Părinții săi erau aromâni, originari din Grabova (azi, în Albania). Părinții i-au dat la naștere numele Anastasie, numele Andrei l-a primit când a devenit călugăr. Anastasie Șaguna a făcut primele clase la școala din Mișkolț, apoi la un gimnaziu catolic din Pesta. Andrei Șaguna a avut un rol important pentru școala românească din Transilvania. A înființat peste 800 de școli și licee. Gimnaziul de la Brașov, inaugurat în 1850, este unul dintre cele mai vechi licee românești, astăzi purtând numele mitropolitului: Colegiul Național „Andrei Șaguna”. Din îndemnul lui Șaguna vor fi tipărite numeroase manuale școlare în limba română.

Bustul lui Andrei Șaguna la Apatcu

Numărul și genul substantivelor

- Partea de vorbire care denumește ființe, obiecte, fenomene, stări se numește substantiv. Substantivul își schimbă forma în vorbire: este o parte de vorbire flexibilă.
- Felul substantivelor:
 - comune*: copac, scară, telefon
 - proprie*: Adriana, Galați, Vârful Everest
 - simple*: floare, soare, târg, Mureș
 - compușe*: floarea-soarelui, Târgu Mureș
- Numărul substantivelor:
 - singular*: cal, zi, tren
 - plural*: cai, zile, trenuri
- Genul substantivelor:
 - masculin*: elev, erou, sac, strugure, pui
 - feminin*: elevă, eroină, cafea, floare, joi
 - neutru*: dulap, zero, fotoliu, cor

Teme:

1. Copiați în caiete (sau scrieți după dictare) textul din pagina 14.
2. Traduceți textul în limba maghiară.
3. Subliniați substantivele comune la singular cu o linie și pe cele la plural cu două linii.
4. Încercuiți (sau scoateți în caiete) cu roșu substantivele feminine, cu albastru substantivele masculine, cu verde substantivele neutre. Folosiți dicționarul!

Muzeul din Dumbrava Sibiului

Cum ieși din Sibiu spre Rășinari, linia de tramvai de pe strada Pădurea Dumbrava trece pe lângă mai multe porți, bine semnalizate, așa că ochii nu le pot scăpa. Aceste intrări aparțin muzeului în aer liber, care oficial se numește Muzeul Civilizației Populare Tradiționale ASTRA.

Muzeul se întinde într-o pădure seculară, pe dealurile de sub vârfurile înalte ale Munților Cindrel. Aproape o mie de hectare din zonă au primit statut de rezervație naturală. Din ele o sută formează spațiul natural al muzeului. În jurul unui lac mare se întind zece kilometri de alei. Colecția muzeală e frumoasă în orice anotimp și reprezintă vitrina satului românesc tradițional. De pe întreg cuprinsul României au fost aduse aici în jur de 400 de case țărănești: locuințe simple, gospodării de meșteșugari, biserici, hanuri, porți, fântâni, mori, ateliere, căruțe, teascuri, cuptoare.

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Tudor Arghezi

Mâța

Când se scoală iese-n tindă.
De-abia-ncepe să se-ntindă¹,
Și-obosită de căscat
Se întoarce iar în pat.
Ca să doarmă și mai bine,
Laba capătăi și-o ține²,
Și din vis, cum s-a adus,
Că s-a pus cu burta-n sus³.
Ea visează, poate, parcă,
O plimbare într-o barcă,
Pe un luciu argintiu,
Poate chiar în Cișmigiu.
Că-i dă coada-n ritm târcoale⁴,
Ca-ntr-un loc de apă moale,
Coada ei de păr de pâslă⁵,
Bătând perna ca o vâslă⁶.

¹nyújtózkodik; ²párnaként használja a mancsát; ³hanyatt fekvve; ⁴becserkészi; ⁵nemez; ⁶evezőlapát

Teme:

1. Învățați poezia pe de rost (facultativ).
2. Alcătuiți propoziții cu următoarele expresii:
 - se întinde
 - își pune mâna căpătâi
 - doarme cu burta-n sus
 - dă târcoale

Înțelegerea textului

Dintre animalele domestice unele sunt animale de gospodărie, altele sunt animale de companie. Animalele de gospodărie sunt cele care aduc foloase omului, asigurându-i hrana (lapte, carne, ouă): oaia, vaca, găina, porcul. Altele sunt animale de povară sau de tracțiune, care, fiind mai puternice sau mai rapide decât omul, îl ajută la muncă: calul, măgarul, cămila, elefantul. Animalele de companie sunt animalele domestice pe care omul le întreține și le îngrijește în preajma căminului său pentru a comunica cu ele, pentru a se bucura de prezența lor. În schimbul hranei și al adăpostului, animalele acestea îi aduc omului mici servicii. Dintre animalele de companie, cel mai vechi este câinele, un apărător curajos al omului și al gospodăriei în care trăiește. Urmează apoi pisica, un animal folosit pentru că se hrănește cu animalele rozătoare care distrug recolta sau bunurile omului. Astăzi, însă, oamenii au tot felul de animale neobișnuite: șerpi, broaște țestoase, melci, păianjeni.

În această poezie este vorba despre pisica poetului. Tudor Arghezi ne descrie în versuri ce face mîța! Dar mîța nu face prea multe: doarme, iese în tindă, revine în pat unde adoarme din nou! Poetul își închipuie că mîța visează o plimbare cu barca, pe lacul din Cișmigiu. În timp ce doarme, ea își mișcă pe pernă coada, de parcă ar vâsli.

Comunicare:

1. Care sunt cele mai frecvente animale domestice?
2. Unele animale domestice sunt folositoare deoarece asigură materie primă pentru hrana omului sau pentru îmbrăcămintea lui. Care sunt acestea?
3. Care sunt principalele caracteristici ale pisicii?
4. De ce credeți că a domesticit omul pisica?
5. Ce preferați să aveți: câine sau pisică? Argumentați!

Ce semnificație are cuvântul Cișmigiu?

Cișmigiu este un parc vechi și vestit, aflat în inima Bucureștiului, capitala României. Cuvântul cișmigiu vine de la cișmea, care înseamnă instalație de apă, pompă, robinet. Cișmigiul era omul care se îngrijea, în trecut, de curgerea apei prin conductele din București. El locuia în zona acestui parc, pe când era doar o grădină neîngrijită, în jurul unei bălți cu noroi. Parcul a fost amenajat în anul 1847. Astăzi, grădina publică Cișmigiu este un loc cu multă verdeață, cu locuri de joacă pentru copii și bănci de odihnă pentru pensionari. Are alei cu busturile scriitorilor români, o grădină de trandafiri și un lac pe care vara plutesc bărci și hidrobiciclete, iar iarna se transformă în patinoar.

COMPUNERE

Compunere după indicații

Alcătuiți o compunere pe baza indicațiilor de mai jos. În compunere folosiți sintagmele următoare, după ce ați înțeles ce înseamnă fiecare dintre ele: *fântână arteziană, alei cu copaci umbroși, sălcii pletoase, locuri de joacă pentru copii, tobogane și balansoare, ronduri cu flori multicolore, panseluțe catifelate, tufișuri înverzite, chioșc cu răcoritoare și înghețată, pistă pentru role.*

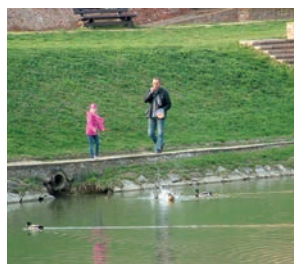
Indicații pentru compunere:

Titlul: O oază de verdeță și liniște.

Introducerea: Importanța parcurilor. Gândiți-vă la un parc anume, din localitatea voastră sau din cele apropiate.

Cuprinsul: Descrierea parcului din localitatea ta, a obiectivelor și a frumuseților naturale care se pot vedea acolo: statui, clădiri, bănci, lac amenajat, copaci, flori etc. Vizitatorii parcului, activitățile care se pot desfășura în parc, în fiecare anotimp. Aspectul parcului la sărbători (de Crăciun, de Paști). Întreținerea parcului, obligațiile noastre pentru protejarea parcurilor.

Încheierea: Propuneri pentru înfrumusețarea parcului și pentru activități pe care elevii din clasă le pot desfășura în parc (desene cu creta pe asfalt, expoziție în aer liber, concurs de recunoaștere a plantelor cu numele lor în limba română etc.). Imaginile de mai jos vă pot ajuta!

OAMENI ȘI LOCURI

O minivacanță la Băile Felix

Vreți să știți unde am fost la sfârșit de săptămână? Am tras o fugă până la Băile Felix! Am făcut o baie, am admirat lacurile cu nuferi¹ și cu lotuși, am luat o cină românească și spre seară eram înapoi, acasă!

Stațiunea Băile Felix se află în partea de nord-vest a României, în județul Bihor, la o distanță de 9 km de Oradea și la nici 50 de km de punctul de trecere a frontierei² Micherechi – Salonta. Stațiunea³ este așezată în Câmpia Crișurilor, la o altitudine⁴ de 150 m.

La ștrandul termal am înotat și ne-am dat pe tobogane⁵, până am obosit. În timp ce ne odihneam, prietenii noștri ne-au povestit despre numele acestei stațiuni balneoclimaterice⁶:

Stațiunea și-a primit numele de la un călugăr⁷ catolic, Felix. El a ridicat prima construcție destinată tratamentului⁸ cu apă termală, în 1711.

Nu am putut părăsi Băile Felix și localitatea vecină, 2 Mai, până când nu am privit cu admirație lacul termal pe care pluteau delicate⁹ flori de nufăr și lotus termal.

¹tavirózsa; ²határátkelő; ³üdülőhely; ⁴magasság; ⁵csúszda; ⁶gyógyfürdő; ⁷szerzetes; ⁸kezelés; ⁹kecses

Locuim la doi pași de stațiunile cu ape termale din Bihor. Nu pierdem ocazia să ne petrecem zilele libere în această zonă odihnitoare.

Temă:

Ați fost vreodată la un ștrand termal? Alcătuiți o compunere despre timpul petrecut la băi, folosind și cuvintele din text, explicate la subsolul paginii 19.

Băile termale din Giula

GRAMATICĂ

Felul substantivelor

Copiați tabelul și adăugați și alte substantive, conform cerințelor:

Substantive care denumesc	Substantive comune	Substantive proprii
Persoane	om, inginer, prietenă	Florin, Mirela, Teodorescu
Animale	cal, libelulă, colibri	Grivei, Joiana, Garfield
Corpuri cerești	stea, planetă, cometă	Marte, Jupiter, Saturn
Ape	izvor, baltă, fluviu	Dunărea, Siret, Jiu
Clădiri	casă, bloc, garaj	Parlamentul, Ateneul Român
Sărbători	duminică, onomastică, botez	Crăciunul, Rusaliile

Substantivele compuse sunt formate din două sau mai multe cuvinte cu sens unitar.

- Se scriu cu cratimă substantivele compuse, precum următoarele (Căutați-le în Dicționarul român-maghiar):

floarea-soarelui cal-de-mare gură-cască, câine-lup redactor-șef prim-ministru	Bistrița-Năsăud Ocna-Sugatag Bolintin-Deal Arad-Gai Tușnad-Băi
---	--

- Se scriu într-un cuvânt substantivele compuse, precum următoarele:

bunăvoință pomicultură vicepreședinte răufăcător primăvară	bunăstare supermarket treisprezece supraaglomerat Câmpulung
--	---

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Un dascăl ardelean – ctitor¹ de școală la București: Gheorghe Lazăr

(după Ion Heliade-Rădulescu)

Gheorghe Lazăr s-a născut la Avrig, lângă Sibiu, pe moșia lui Brucăntal². Luat de mic în casa acestui magnat al Ungariei, a fost crescut cu îngrijire de către acest nobil. Lazăr a intrat la universitatea de la Viena și a făcut cu mare spor cursul învățătorilor. După școală, Lazăr a trecut în Brașov. Aici a fost învățătorul copiilor unui logofăt³, apoi a trecut în Țara Românească⁴. A fost mai întâi inginer care se ocupă cu măsurarea pământurilor. Prin profesia aceasta s-a făcut cunoscut banului⁵ Constantin Bălăceanul. Acest boier avea o judecată sănătoasă, firească, nu-l stricase încă moda acelui veac, adică moda de a nu fi român. Vorbele ardeleanului Lazăr asupra românismului aflară în Bălăceanul un protector adevărat. Pe atunci, în școlile din Țara Românească, orele se țineau în grecește. Lazăr insuflă în inima acestui român încredințarea că se pot învăța științele în limba patriei. Au cerut domnitorului Țării Românești să îl lase să înființeze o școală cu predare în română, spre învățatura științelor în limba națională. Acest lucru părea pe atunci cu neputință.

Dar, din curiozitate⁶, domnitorul porunci a se aduna divanul⁷ spre a se chibzui dacă este limba capabilă de a exprima învățatura științelor. În divan a fost chemat profesorul din școala grecească de la București. A fost chemat și tânărul Gheorghe Lazăr. În zadar⁸ bietul român se silea să arate că termenii științelor și meșteșugurilor sunt necunoscuți fiecărui om și fiecărei nații până ce această nație nu cultivă acele științe și meșteșuguri! Până la urmă, stăpânirea a deschis totuși o școală românească cu sarcina de a scoate meșteri ingineri și de a învăța pe cei ce veneau a se face preoți. Iar Gheorghe Lazăr a fost numit dascăl la această școală. Era luna august, 1818.

¹alapító; ²Samuel von Brukenthal (1721–1803) – guvernator al Transilvaniei, colecționar de artă și fondator al muzeului din Sibiu care îi poartă azi numele; ³kancelláriai írnok; ⁴Havasalföld; ⁵bán (méltságí cím); ⁶kíváncsiságból; ⁷országgyűlés; ⁸hiába

Statuia lui Gheorghe Lazăr din Piața Mare, Sibiu

Îndată Lazăr începu a traduce cursul de matematică și pe cel de filozofie din limba germană. În vreme de un an, școlarii ajunseră departe. Pe moșiile¹ Țării Românești începură a flutura steagurile noilor ingineri care măsurau pământurile. Era o bucurie să vadă cineva copiii scoțând pălăria și făcând semn strigând: „la dreapta, la stânga“. Se trăgeau linii, se făceau triunghiuri, se încheia planul, compasul începea a păși pe hartă. Oamenii de prin sate începeau a-și da coate² și a șopti că dracul din sticlură îi face să ghicească: așa li se părea lor acul magnetic sau busola³. Bietul Lazăr își punea mâna asupra pieptului și i se umpleau ochii de lacrimi. Îndrăznesc a zice că niciodată, de când este Țara Românească, școlile n-au împrăștiat atâtea cunoștințe ca atunci. Lazăr a fost profesor la școala din București timp de patru ani, cu mare râvnă⁴. El slujba sa niciodată nu și-a socotit-o drept o profesie, ci o chemare, o misiune.

Temă:

Răspundeți în scris la întrebări și rețineți răspunsurile:

1. Cine a fost Gheorghe Lazăr?
2. Când și unde s-a născut el?
3. Ce fel de școli erau în București până la venirea sa?
4. De ce este o personalitate importantă a învățământului din România?

¹birtok; ²megbökni egymást; ³iránytű; ⁴hévvel

Comunicare:

1. Cum vă amintiți de anii petrecuți la grădiniță: cu plăcere, cu regret, cu drag, cu indiferență, cu teamă, cu un zâmbet? De ce?
2. Care este cea mai vie amintire a voastră, din clasa întâi?
3. Cu toții îi suntem recunoscători primului nostru dascăl. Ce ai învățat de la prima ta învățătoare (primul tău învățător)?

Ion Heliade-Rădulescu (1802–1872)

Povestirea este o prelucrare după un text scris în 1839, de scriitorul, ziaristul și politicianul român Ion Heliade Rădulescu (1802–1872). El a fost elev al lui Gheorghe Lazăr. După moartea lui Lazăr, Heliade a condus școala românească înființată de acesta, numită „Școala de la Sfântul Sava”. Această școală există și astăzi, se numește: Colegiul Național Sfântul Sava.

Heliade-Rădulescu i-a purtat un respect deosebit dascălului său, Gheorghe Lazăr, de la care a înțeles cât de importantă este învățătura în limba maternă!

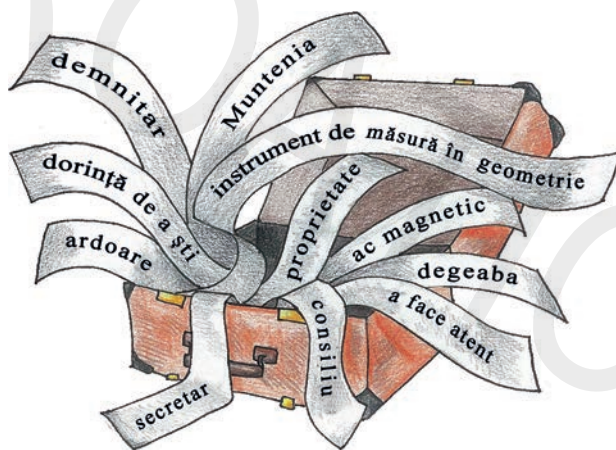
Înțelegerea textului

În această lecție este prezentat momentul în care se înființează la București prima școală cu predare în limba română, în 1818. Până în acest an, învățământul din Țara Românească era în limba greacă. Cel care introduce predarea în limba

română, este un ardelean din Avrig, pe nume Gheorghe Lazăr. După modelele școlilor prin care a trecut, Gheorghe Lazăr consideră că și românii trebuie să aibă învățământ în limba lor. Domnitorul Țării Românești nu crede că limba română e atât de modernă ca să poată fi folosită în învățământ și educație. Dar Gheorghe Lazăr explică faptul că orice nație care își însușește meserii și științe noi, trebuie să aibă și o limbă modernă în care să vorbească despre ele. Unii elevi ai lui Lazăr învățau să fie ingineri care măsoară terenurile agricole, alții învățau să devină preoți. Oamenii de la țară priveau curioși meșteșugul inginerilor și nu înțelegeau cum funcționează instrumentele moderne, folosite la măsurători, ca busola sau compasul.

Temă:

Înlocuiți cuvintele din text care sunt traduse în maghiară în josul paginilor 22–23, cu **sinonime** în limba română, din valiza de mai jos:

Arhaisme și neologisme

Cuvinte ca *divan*, *logofăt*, *ban*, *moșie* se numesc **arhaisme**, adică cuvinte vechi. Ele se folosesc azi rar în limba vorbită, deoarece noțiunile pe care le denumeau ele s-au transformat sau au dispărut. Aceste cuvinte sunt folosite de scriitorii care vor să redea atmosfera istorică.

Cuvinte precum *compas*, *curiozitate*, *busolă* se numesc **neologisme**, adică cuvinte noi. Cuvintele noi sunt adesea împrumuturi din alte limbi, pentru a numi obiecte și noțiuni nou-apărute.

Teme:

1. Aflați de la oameni în vârstă din comunitatea voastră zece arhaisme, care azi nu se mai folosesc, pentru că au dispărut obiectele pe care le denuceau.
2. Scrieți zece propoziții cu neologisme care denumesc lucruri și noțiuni din domeniile tehnic și științific.

Comunicare:

Răspundeți oral:

1. Cum numeau sătenii busola? Ce credeau ei despre ea?
2. Citiți ultima propoziție a lecției și spuneți ce calități avea Gheorghe Lazăr.
3. Ce credea Lazăr despre meseria sa de profesor?

COMPUNERE

Portretul

Portretul este zugrăvirea prin cuvinte a aspectului fizic și moral al unui personaj.

1. Observați și descrieți trăsăturile fizice ale lui Gheorghe Lazăr, din tabloul pictorului Mișu Popp:

Gheorghe Lazăr în tabloul lui Mișu Popp

2. Subliniați trăsăturile de caracter care credeți că îi erau specifice lui Gheorghe Lazăr:

seriozitate, hărnicie, curaj, talent, creativitate, modestie, profesionalism, ambiție, devotament

3. Alcătuiți în scris portretul fizic și moral al pedagogului Gheorghe Lazăr.

Temă:

1. Alcătuiți o compunere cu titlul *Învățătoarea mea*, folosind cuvinte și expresii din poezia următoare.
2. Învățați poezia pe de rost!

Vasile Poenaru

Învățătoarea mea

Mi-ai pus creionu-n mână:
M-ai învățat să scriu.
Ești zâna mea cea bună.
Ca tine vreau să fiu!

Să-ndrum și eu copiii
La carte, deși-i greu.
Lumină vadă fiii
Românilor mereu!

Mi-ai pus creionu-n mână:
Mi-ai pus pe frunte-o stea.
Ești zâna mea cea bună,
Învățătoarea mea!

Podul Minciunilor

Podul Minciunilor este un pod metalic din orașul Sibiu. A fost construit în anul 1859 și inaugurat cu un an mai târziu. De fapt, este o pasarelă pietonală ce face legătura dintre Piața Mică și Piața Huet, două locuri importante ale Sibiului. De ce se numește „Podul Minciunilor”? Nimeni nu știe cu exactitate! Sunt mai multe legende care explică această denumire. Cea mai cunoscută legendă este că podul are urechi și la fiecare minciună auzită de la vreun om care trece pe el, începe să se scuture și îl aruncă pe mincinos de la înălțime, „cu picioarele pe pământ”.

Piața Mare din Sibiu

După o altă legendă, în Piața Mică din Sibiu se țineau mai multe târguri. Unii cumpărători își dădeau seama că au fost păcăliți la bani de unii comercianți. Ei îi luau de piept pe acești negustori mincinoși și, în hohotele de râs ale mulțimii, îi aruncau de pe pod. Astfel, când poposeau din nou la târgul de la Sibiu, negustorii se temeau să îi mai înșele pe localnici.

Deși nu putem ști cu siguranță de unde îi vine numele, este foarte adevărat că Podul Minciunilor este o frumoasă bijuterie de fontă și a devenit o emblemă a orașului.

Podul Minciunilor

Podul metalic din Sibiu a fost inclus pe Lista monumentelor istorice din județul Sibiu din anul 2004. El este unul dintre cele mai vechi poduri din fontă de pe teritoriul actual al României.

Temă:

Amintiți-vă de lectura Podul cu lanțuri, din manualul de clasa a V-a. Citiți mai multe despre acest pod peste Dunăre, de la Budapesta, și împrăștiați-vă cunoștințele:

1. Când a fost construit Podul cu lanțuri?
2. Cine a fost cel care a inițiat ridicarea lui?
3. Cine a sprijinit financiar construcția?
4. Ce date mai cunoașteți despre baronul Gheorghe Sina?

Podul cu lanțuri

Acordul adjectivelor

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care arată însușirea unui obiect. **Adjectivul se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat.** Adjectivul poate sta în fața substantivului determinat sau după acesta.

elevul harnic	harnicul elev
albina harnică	harnica albină

După formă, adjectivele pot fi:

- **simple:** nou, interesant, alb, catifelat, ascuns, copilăresc, argentinian, fotbalistic;
- **compuse:** gri-verzui, verde-închis, alb-albastru, nord-american, cumsecade, atotștiutor, nemaipomenit.
- Adjectivele pot fi de mai multe feluri, după terminația pe care o au, în funcție de gen (masculin / feminin) și număr (singular / plural):
 - Adjective **variable:**
 - cu patru terminații: *alb, începător, nevăzut;*
 - cu trei terminații: *adânc, prelung, roșu;*
 - cu două terminații: *vechi, moale, greoi.*
 - Adjective **invariable**, cu o singură terminație: bej, crem, precoce.

bun frumos colorat cald	bună frumoasă colorată caldă	buni frumoși colorați calzi	bune frumoase colorate calde
lung portocaliu mic nou	lungă portocalie mică nouă	lungi portocalii mici noi	
dulce mare subțire rece		dulci mari subțiri reci	
bordo gri maro feroce			

Temă:

- Alcătuiți câte o propoziție cu fiecare adjectiv din tabelul de mai sus.

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Nicolae Batzaria

Pantalonii lui Haplea

– Măi, nevastă, zice Haplea,
Pantalonii ăștia-i vezi?
Hai, te-apucă și degrabă
Cu o palmă să-i scurtezi!

Căci diseară ... hei, diseară
Este mare tãmbălau¹,
Merg la nunta lui Tănase
Și-o să fie lată, zău.

Însă-aude și băiatul
Doar îl știți pe Hăplișor –
Pe furiș, ia pantalonii,
Merge drept la croitor.

Și-i dădu ca să-i scurteze.
– M-a trimis, îi zice, tata,
Ca să-i tai un lat de mână²
Și-ntr-un ceas să fie gata.

Croitorul, se-nțelege,
I-a scurtat, i-a potrivit.
Hăplișor își zice: – Tata
O să fie mulțumit.

Așteptând să-i dea răsplata³,
În cuier i-a atârnat.
Când îi vede Haplea-și zice:
– Frosinica i-a uitat!

Se-apucă să-i facă singur,
Și-auziți-l să poftască
Croitorul cel mai meșter
Mai frumos să-i potrivească.

Mai târziu nevasta-și zice:
– Pantalonii i-am uitat!
Și sculându-se grăbită,
Înc-o dată i-a scurtat.

Îmbrăcându-i, Haplea vede
De genunchi că i-au trecut:
– Frosinico, strigă dânsul,
Vin` să vezi cât am crescut!

¹dínom-dánom; ²arasz; ³jutalom

Teme:

1. Citiți poezia pe roluri.
2. Redați cu cuvintele voastre întâmplarea hazlie despre care e vorba în această poezie. Apoi scrieți povestirea în caiete.
3. Realizați 4–5 desene sub formă de bandă desenată, despre întâmplarea din poezia „Pantalonii lui Haplea”. Priviți mai jos ilustrațiile originale ale desenatorului Marin Iorda, inspirate de versurile lui Nicolae Batzaria:

Nicolae Constantin Batzaria a fost un scriitor de origine aromână. S-a născut în 1874, în localitatea Krușevo, Macedonia și a murit în 1952, la București. În timpul ocupației turcești în Balcani, a fost senator în parlamentul otoman, precum și ministru în guvernul turcesc. După 1920 s-a stabilit în România. A scris literatură pentru copii sub numele de „Moș Nae”. A redactat *Revista Lumea Copiilor*.

Înțelegerea textului

Întâmplarea povestită de Nicolae Batzaria în versuri este comică. Autorul ne prezintă o familie: Haplea, Frosa și fiul lor, Hăplișor. Toată acțiunea se desfășoară în jurul pantalonilor noi ai lui Haplea, cu care acesta vrea să se îmbrace la nunta unui prieten. Dar pantalonii sunt prea lungi, Haplea o roagă pe nevastă să îi scurteze. Se produce o încurcătură și fiecare membru al familiei taie câte un pic din pantalonii lui Haplea: Hăplișor îi duce la croitor, Haplea nu bagă de seamă că pantalonii sunt deja mai scurți, și taie el însuși din ei o bucată. Frosa se sperie că a uitat să împlinească rugămintea soțului, așa că retează și ea din lungimea pantalonilor cei noi. Momentul culminant este când Haplea îmbracă pantalonii, dar aceștia sunt acum foarte scurți! Însă nici nu se gândește că au fost scurțați prea mult, ci crede că el a crescut între timp. Astfel, situația devine și mai comică decât era.

În volumul original, care se numea *Năzdrăvăniile lui Haplea*, versurile lui Nicolae Batzaria erau însoțite de ilustrațiile lui Marin Iorda.

Comunicare:

1. Lecția descrie o întâmplare hazlie. De ce?
2. Care sunt membrii familiei lui Haplea?
3. Cu ce ocazie își cumpără Haplea pantaloni noi?
4. De ce e nevoie de transformarea pantalonilor?
5. Voi găsiți haine pe măsura voastră la magazin? E nevoie ca hainele voastre să fie transformate? Ce anume modificați?

COMPUNERE

Povestirea

Povestirea sau narațiunea este relatarea unor evenimente la care cel care le înfățișează a fost martor sau participant. Nu are prea multe personaje și nici nu este prea lungă. Povestirea poate fi orală sau scrisă. Povestirea este de obicei în proză, mai rar în versuri. *Pantalonii lui Haplea* este o povestire (narațiune) în versuri.

Teme:

1. Rescrieți povestirea hazlie în versuri *Pantalonii lui Haplea*, cu cuvintele voastre.
2. Scrieți o povestire hazlie inspirându-vă din acest tablou.

(Este o lucrare de pictură naivă a lui Vasile Popovici, un artist cu un handicap sever, din cauza căruia trăiește într-un scaun cu rotile.)

OAMENI ȘI LOCURI

Îmi plac *desenele animate*¹!

Care copil nu a stat fascinat² în fața televizorului sau în fața monitorului privind un film de desene animate? Personajele³ filmelor de animație ne-au fermecat copilăria, cu întâmplări nemaipomenite⁴ dintr-o lume a fanteziei. În filmele de desene animate poveștile bunicilor prind viață, animalele vorbesc, personajele din legende capătă chip, chiar și plantele ori obiectele pot vorbi, cânta și dansa.

Primele filme de desene animate au apărut în jurul anului 1900. Desenele mișcătoare se trimiteau pe perete sau pe o pânză albă cu ajutorul unui instrument optic⁵ cu oglinzi, care se numea lanternă magică⁶.

Primele desene proiectate erau desenate pe sticlă. Apoi au apărut diapozitivele și diafilmele desenate pe peliculă de celoid⁷, care deveneau imagini pe un ecran de pânză albă, prin folosirea unui aparat numit proiector.

Primul film de animație românesc a fost realizat în anul 1920 și se numea Păcală în Lună. Din păcate, acest film nu s-a păstrat. S-au păstrat însă desenele animate românești făcute în 1927, care au ca personaj o familie: Haplea, soția sa Frosa, copiii lor, Hăplisor și Hăplina, împreună cu cățelul Zdup.

¹rajzfilm; ²elbűvölt; ³hős; ⁴hihetetlen; ⁵optikai eszköz; ⁶bűvös lámpa; ⁷celluloid fólia (film)

Acestea sunt niște personaje simpatice care trec prin multe întâmplări comice. Numele lui Haplea înseamnă om naiv, nătăfleț¹ și lacom² la mâncare.

Personajele Haplea și Frosa

Un renumit personaj al desenelor animate românești este Omulețul creat de cineastul³ Ion Popescu-Gopo. Omulețul este un personaj sincer, optimist, care întruchipează tot ce e mai bun și mai frumos în oameni. Filmele de animație cu Omulețul lui Gopo sunt mute, nu au sonor⁴, căci Omulețul nu vorbește!

Gopo și...

...omulețul său

Desenele animate moderne sunt cu mult mai evoluate, mai complicate. Dar ele nu ar fi existat fără acei desenatori și regizori care au fost pionierii filmului de animație.

Temă:

1. Alcătuiți câte o propoziție cu cuvintele nou învățate, care sunt traduse la subsolul paginii.

¹tutyimutyi; ²mohó; ³filmrendező; ⁴hang

GRAMATICĂ

Formele pronumelui personal în cazurile dativ și acuzativ

În cazurile dativ și acuzativ, pronumele personale au atât forme **accentuate**, cât și forme **neaccentuate**.

Cazul DATIV	Cazul ACUZATIV
Cui?	Pe cine? Ce?
Mie, îmi , mi	(pe) mine, mă
Ție, îți , ți	(pe) tine, te
Lui, îi , i	(pe) el, îl , l
Ei, îi , i	(pe) ea, o
Nouă, ne , ni	(pe) noi, ne
Vouă, vă , vi	(pe) voi, vă
Lor, le , li	(pe) ei îi , (pe) ele le

Teme:

1. Copiați următorul text în caiete (sau scrieți-l după dictare).
2. Subliniați cu roșu pronumele personale în dativ și cu albastru pronumele personale în acuzativ.
3. Încercuiți pronumele neaccentuate! Fiți foarte atenți la cuvintele cu cratimă!

Am alergat spre casă, fiindcă ne-a prins ploaia la stadion. Când am ajuns, am observat că mi-am pierdut legitimația de elev. I-am telefonat repede lui Sandu, să-l întreb dacă nu a observat cumva, când mi-a căzut din buzunar. Am întrebat-o și pe mama, dacă nu a văzut-o pe undeva, prin casă, dar ei nu i-am spus că am pierdut-o! Apoi mi-am dat seama că în același portact aveam și permisul de împrumut de la bibliotecă, precum și abonamentul de autobuz. Le-am pierdut pe toate! Cum stăteam eu așa, supărat, cineva a sunat la ușă! „Pe tine te caută!” – a zis mama. Era vecinul nostru de la parter. L-am recunoscut după voce. A găsit în fața blocului portactul meu cu toate legitimațiile și abonamentele. Mi l-a adus, iar eu i-am mulțumit frumos! Mi s-a luat o piatră de pe inimă!

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Alecu Donici

Racul, broasca și știuca

Racul, broasca și o știucă
Într-o zi s-au apucat
De pe mal în iaz¹ s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.
Și la el toți se înhamă²:
Trag, întind, dar iau de samă
Că sacul stă neclintit³,
Căci se trăgea neunit.

Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Știuca foarte se izbea
Și nimic nu isprăvea.
Nu știu cine-i vinovat;
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ci tot pe loc au rămas.

Așa-i și la omenire,
Când în obște⁴ nu-i unire:
Nici o treabă nu se face
Cu izbândă⁵ și cu pace.

¹tó; ²nekiveselkedik, nekigyürkőzik; ³mozdulatlan; ⁴közösség; ⁵győzelem

Teme:

1. Care titlu ar mai fi potrivit pentru această fabulă?
 - Prieteni certăreți
 - Unirea face puterea
 - Sacul buclucaș
2. Găsiți în valiza de mai jos sinonime potrivite pentru acele cuvinte din text, care sunt traduse în maghiară la subsolul paginii 41. Alcătuiți câte o propoziție cu fiecare dintre ele:

Comunicare:

1. Povestiți fabula cu cuvintele voastre.
2. Ce credeți, care ar fi soluția ca cele trei mici animale să poată târî sacul în iaz?
 - Să tragă de sac cu ochii închiși.
 - Să se întoarcă cu spatele și să tragă de sac toate deodată.
 - Să împingă sacul cu picioarele.
 - Să stea mai întâi de vorbă și să hotărască împreună metoda potrivită pentru toți, prin care vor căra sacul în apă.

Alecu Donici

(1806–1865)

Alexandru (Alecu) Donici a fost un autor de fabule din Moldova. A făcut parte dintr-o familie înstărită. A fost ofițer în armata rusă, dar a ales să devină scriitor. Donici a cunoscut bine limba rusă, din care a făcut numeroase traduceri. Printre zecile de fabule pe care le-a scris, se mai numără: *Vulpea în livadă*, *Căinele lătrând*, *Umbra și omul*, *Gâștele*, *Calul și călărețul*.

Înțelegerea textului

În această poezie Alecu Donici ne înfățișează trei animale care se comportă ca niște oameni. Procedeu literar prin care scriitorii își pun personajele care sunt animale, plante sau obiecte, să se poarte, să vorbească precum oamenii, se numește *personificare*.

Toate cele trei animale din poezie sunt animale acvatice (care trăiesc în apă), dar sunt foarte diferite: racul se deplasează înapoi, știuca înoată repede, broasca sare. Ele au găsit pe malul pârâului un sac, probabil cu cereale bune pentru hrană. Vor să îl ducă în iaz, dar nu reușesc să se înțeleagă cum să îl transporte. Cei trei parteneri nu își unesc puterile, nu stabilesc o metodă comună. Deși au lucrat din răpputeri, fiindcă nu s-au înțeles între ele, animalele nu reușesc să care sacul în apă. La sfârșitul poeziei autorul scrie o *morală* în care face comparație cu lumea oamenilor. Deseori și cu oamenii se întâmplă la fel, adică lipsește unirea și înțelegerea dintre ei, de aceea nu pot duce lucruri importante la bun sfârșit.

Poezia care are ca personaje animale, plante, obiecte personificate și care se încheie cu o concluzie numită morală, este o fabulă.

Comunicare:

1. Despre ce animale e vorba în fabulă?
2. Cum arată aceste mici animale? Ce trăsături comune au?
3. Ce le deosebește?
4. Care dintre aceste animale acvatice sunt comestibile?
5. Enumerați încă cinci feluri de pești, în afară de știucă!

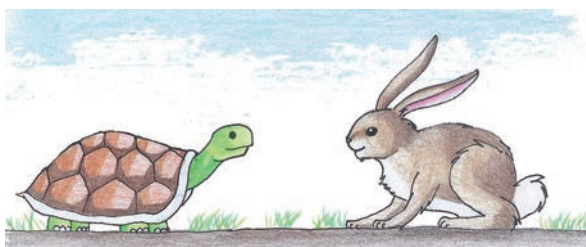
COMPUNERE

Fabula

Fabula este o povestire în versuri în care se arată anumite greșeli ale oamenilor cu ajutorul unor personaje care pot fi: animale, plante, obiecte, fenomene ale naturii. Fabula are totdeauna o concluzie, un tâlc, care se numește *morală*.

Comunicare:

1. Observați cu atenție tablourile de mai jos și povestiți cu cuvintele voastre fabulele de care vă amintesc aceste personaje.
2. Interpretați fabulele cu ajutorul dialogului cu un coleg.
3. Formulați morala fiecărei întâmplări.

OAMENI ȘI LOCURI

Mocănița

Deși pare a fi un nume de față, Mocănița este denumirea dată trenurilor care sunt trase de o locomotivă cu aburi, care circulă pe linii înguste de *cale ferată*¹. Mocănițele sunt *garniturile de tren*² care străbat locuri din munți, unde se ajunge cu greu. Mocănițele merg pe *căi ferate forestiere*³, cară trunchiurile copacilor tăiați, dar transportă și călători, fiind foarte îndrăgite de turiști. În România au fost mai multe Mocănițe. Cu timpul aceste trenuri care mergeau foarte încet, nu au mai fost utile pentru *industria forestieră*⁴ și au fost desființate. Azi mai există o singură Mocăniță: pe Valea Vaserului, în Parcul Național „Munții Maramureșului”. Turiști din întreaga lume vin să călătorească cu acest trenuleț de poveste.

Să organizăm o drumeție cu trenulețul Mocănița, în Munții Maramureșului!

Traseul căii ferate cu ecartament îngust de pe Valea Vaserului

¹vasút; ²vonatszerelvény; ³erdei vasút; ⁴faipar

Teme:

1. Mai întâi consultați dicționarul român-maghiar și învățați ce înseamnă următoarele cuvinte și expresii:

● locomotivă cu aburi ● cale ferată forestieră ● a desființa ● a consulta ● perioadă ● orar ● pensionar ● tur-retur	● linie de cale ferată ● trunchi de copac ● drumetrie ● mersul trenurilor ● sezon de vârf ● tarif ● persoană cu dizabilități ● reducere	● garnitură de tren ● industrie forestieră ● a organiza ● tren de persoane ● inclusiv ● adult ● aproximativ
---	---	---

2. Consultați mersul trenurilor și răspundeți la întrebări:

- miercuri, 21 iunie, putem porni în călătorie cu Mocănița?
- În sezonul de vârf, Mocănița nu circulă duminică?
- Între ce localități se desfășoară traseul Mocăniței?
- Câți kilometri are o călătorie tur-retur?
- În cât timp se ajunge cu Mocănița de la Paltin la Vișeu de Sus?
- Ce categorii de persoane au reduceri la costul biletului de călătorie?
- Cât costă o călătorie tur-retur, cu Mocănița, pentru familia Constantin:

Mircea, contabil la bancă – 45 de ani

Crina, asistentă medicală – 44 de ani

bunicul Andrei – pensionar,

bunica Caterina – pensionară,

Veronica – studentă

Doru – preșcolar în grupa mică.

Mersul trenurilor

Tren de persoane, cu abur

Perioada	1 mai – 29 iunie 2015 18 septembrie – 2 noiembrie 2015			3 iulie – 14 septembrie 2015 (Sezon de vârf)		
Orar	Joi, vineri, sâmbătă, duminică			Zilnic, inclusiv duminica		
	Vișeu de Sus	plecare	09:00	Vișeu de Sus	plecare	09:00
	Paltin (km 21,6)	aproximativ	11:00	Paltin (km 21,6)	aproximativ	11:00
	Vișeu de Sus	retur	14:30	Vișeu de Sus	retur	15:30
Tarife	Adulți:		46 Ron	Adulți:		49 Ron
	Studenti:		38 Ron	Studenti:		41 Ron
	Pensionari/Persoane cu dizabilități:		38 Ron	Pensionari/Persoane cu dizabilități:		41 Ron
	Copii:		33 Ron	Copii:		36 Ron
	Reducere 10% din prețul normal pentru grupuri mai mari de 15 persoane					
*Copiii până la 6 ani însoțiți de părinți călătoresc gratuit.						

GRAMATICĂ

Gradele de comparație ale adjectivelor

Adjectivul are următoarele grade de comparație:

1. **Pozitiv:** bun, prietenos, activ, jucăuș
2. **Comparativ:**
 - **de superioritate:** mai bun, mai prietenos, mai activ, mai jucăuș;
 - **de egalitate:** tot așa de bun, tot atât de prietenos, la fel de activ, tot așa de jucăuș;
 - **de inferioritate:** mai puțin bun, mai puțin prietenos, mai puțin activ, mai puțin jucăuș.
3. **Superlativ:**
 - **relativ:**
 - a) **de superioritate:** cel mai bun, cel mai prietenos, cel mai activ, cel mai jucăuș;
 - b) **de inferioritate:** cel mai puțin bun, cel mai puțin prietenos, cel mai puțin activ, cel mai puțin jucăuș;
 - **absolut:** foarte bine, extraordinar de prietenos, excepțional de activ, nemaipomenit de jucăuș.

Teme:

1. Căutați adjectivele din textul de mai jos.
2. Treceți-le la gradele comparativ de superioritate și superlativ absolut.

„Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos, lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui, și, cu ochii închiși, se lasă dezmiardat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă a iedului.”

(Emil Gârleanu: Căprioara)

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Acte și documente oficiale

- Mi-am pierdut toate actele! Cred că mi-au căzut din geantă, cu tot cu portofel.
- Poate le-a găsit cineva! Dă un anunț la un ziar online. Organele competente nu îți vor elibera alte acte, decât după ce vei declara că le-ai pierdut pe cele vechi.

Bine ați venit pe pagina de anunțuri a ziarului nostru. Categoria „Pierderi de acte” conține un număr de 15 anunțuri online, publicate de vizitatorii noștri. Pentru a publica un anunț pe situl nostru, în categoria „Pierderi de acte”, apăsați aici.

*Pierdut portofel cu bani și acte pe numele Marin Teofil.
Găsitorul este rugat să sune la numărul de telefon
0768.797.229. Se oferă recompensă substanțială. Vă
mulțumim anticipat.*

*

*Declar pierdută legitimația de acces la Aeroportul
 Internațional Henri Coandă din București, pe numele
 Mocanu Rodica.*

*

*Pierdut carnet de elev și legitimație de reducere transport
 în comun, pe numele Grecu Adriana.*

Fiecare persoană are câteva acte și documente oficiale cu care își poate dovedi identitatea, apartenența națională, locul de muncă, poate beneficia de anumite drepturi, poate participa la unele forumuri și întruniri.

Tu ce acte și documente deții, dintre cele de mai jos?

- Certificat de naștere
- Certificat de botez
- Certificat de căsătorie

- Card de identitate
- Pașaport
- Carnet de elev
- Legitimăție de elev
- Card bancar
- Abonament de călătorie cu mijloace de transport în comun
- Cartelă telefonică
- Bilet de intrare (la cinematograful, la stadion, la teatru)
- Legitimăție (bilet) de călătorie cu trenul Intercity, cu tichet de loc
- Permis de conducere auto
- Permis de pescuit

Teme:

1. Observați cu atenție actele și documentele. Notați-vă numele lor și precizați care este corespondentul maghiar.

MINISTERUL MEDIULUI ȘI PĂDURILOR
ADMINISTRAȚIA REZERVAȚIEI BIOSFEREI DELTA DUNĂRII

**PERMIS DE PESCUIT
RECREATIV/SPORTIV**

Data eliberării

NUME
PRENUME
CNP
Eliberat de

Serie Nr.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Seria A nr. **133767**

Urban ☒ 1 linie ☐ 2 linii ☐ 3 linii

ABONAMENT

Nume
Prenume
Suburban ☐ 0-5km ☐ 0-10km ☐ 0-15km

Lei 40 -

30 zile

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

PERMIS DE CONDUCERE ROMÂNIA

1. STEFANESCU POPESCU INOTESTI PROTOPOESCU
2. RAZVAN CLIMENT GHEORGHE HARALAMBIE CALIN
3. 25.10.1978 CONSTANTIN BRINCOVEANU NECULAI
4a. 10.11.2005 4c. S.P.C. BISTRITA NASAUD
4b. 10.11.2010 4d. 2750502354758
5. IGP00000215

2. *George Stefanescu*

9. A1 A2 AM BE C1E D1E TV 17b 17c

ROUMANIE ROMÂNIA ROMANIA
CERTIFICAT DE NAȘTERE
CERTIFICAT DE NAISSANCE / BIRTH CERTIFICATE

Seria NW Nr.
Serie/Series No./No.

Cod Numeric Personal
Numero personal/Personal number: S A A L L Z N N N N N C

DATE PRIVIND COPILUL / Données concernant l'enfant / Data concerning the child

Numele de familie Nom/Surname			
Prenumele Prénoms/First name			
Sexul Sexe/Sex	FEMININ	Data nașterii Date of naissance/Date of birth	2013
Locul nașterii Lieu de naissance/Place of birth	Localitatea / Localité/Place		

DATE PRIVIND PĂRINȚII / Données concernant les parents / Data concerning the parents

TATĂL Père/Father	Numele de familie Nom/Surname		
	Prenumele Prénoms/First name		
MAMA Mère/Mother	Numele de familie Nom/Surname		
	Prenumele Prénoms/First name		

Act de naștere nr. din

Acte de naștere nr. / Birth documents no. / Inregistrat la

Localitatea/Ambasada/Consulatul

Mențiuni
Mentions / Mentions

- Alegeți unul dintre actele pe care le dețineți, și traduceți-l în limba română.
- Selectați dintre termenii de mai jos pe cei ce vă sunt necesari:

numele, prenumele, domiciliul stabil, adresa, starea civilă, numele tatălui, numele mamei, numele de dinainte de căsătorie, locul și data nașterii, studii, locul de muncă.

COMPUNERE

Compunere după o pictură

Tabloul din imagine se numește „Trei frați” și a fost pictat de Nicolae Tonitza (se citește Tonița).

Teme:

1. Descrieți acest tablou folosind cât mai multe adjective. Observați culorile pe care le folosește artistul, modul în care el redă trăsăturile copiilor: ochii rotunzi și negri, gurița mică și roșie. Ce sentimente ale autorului ne dezvăluie maniera în care el pictează copiii?
2. Întocmiți câte un act de identitate pentru copiii din tablou. Specificați pentru fiecare: numele, prenumele, vârsta, clasa, adresa, culoarea părului, a ochilor.

Turnul Chindiei

În orașul Târgoviște, în vechea Curte Domnească, se află un turn din cărămidă roșie, înalt de 27 de metri. E rotund, cu diametrul¹ de nouă metri, cu marginile de sus crestate sau crenelate. Se numește Turnul Chindiei. Are trei etaje, a fost zidit în vremea lui Vlad Țepeș și durează și azi, mândru și puternic. Numele turnului, cuvântul „chindie” înseamnă un moment al zilei: după-amiază târziu, spre apusul soarelui. De ce poartă vechiul turn tocmai acest nume, nu se știe cu siguranță. Se presupune că soldații ce apărau cetatea aveau obligația ca înainte de apus, adică pe la chindie, să dea semnalul după care cele cinci porți ale orașului erau închise pentru noapte.

Turnul Chindiei

Vlad Țepeș

Rolul principal al turnului era unul militar, de apărare. Pe vremuri, de la cel mai înalt nivel al construcției, ostașii vedeau până departe când se apropiau de cetate oștirile dușmane. Turnul a mai fost utilizat drept închisoare², precum și ca loc pentru adăpostirea tezaurului³ țării. Astăzi, Turnul Chindiei este muzeu, găzduiește o expoziție de documente, arme și obiecte care au aparținut domnitorului Vlad Țepeș.

¹átmérő; ²börtön; ³kincs

Foișorul¹ de Foc

Foișorul de Foc este o clădire înaltă de 42 metri și se găsește în București, la intersecția² străzii Traian cu bulevardul Regele Ferdinand. În trecut a servit drept turn de observație pentru apărarea împotriva extinderii³ focului, de aici i se trage și numele.

Foișorul de foc

A fost construit în 1890 și avea un scop precis: în acest turn, un pompier⁴ stătea în fiecare noapte de veghe și privea în depărtare, cercetând dacă nu cumva este pe undeva prin oraș, vreun incendiu⁵. Dacă se vedeau flăcări necontrolate, atunci străjerul îi alarma pe ceilalți pompieri și porneau să stingă focul. Foișorul de Foc a fost folosit de către pompieri până în 1935, când și-a pierdut rolul, deoarece s-a inventat telefonul și pompierii puteau fi anunțați direct prin telefon despre pericolele de foc. Foișorul de foc a fost transformat într-un Muzeu al Pompierilor. Astăzi, în acest muzeu putem vedea multe exponate⁶ și documente interesante, despre istoria primilor pompieri. De exemplu, în muzeu se poate vedea o foarte veche pompă de stins focul, fabricată de meșterii din Arad, în 1765.

¹kilátótorony; ²útkereszteződés; ³terjeszkedés; ⁴tűzoltó; ⁵tűzvész; ⁶kiállított tárgyak

Turnul cu ceas din Giurgiu

Orașul Giurgiu se află pe malul fluviului Dunărea. Este un oraș-port¹ și un punct de trecere a frontierei în țara vecină, Bulgaria. În mijlocul orașului se află un turn cu ceas, înalt de 22 de metri, martor al ultimelor secole de istorie a orașului. Turnul a fost construit de turci în secolul al XVIII-lea, când regiunea făcea parte din Imperiul Otoman². Inițial era un *turn de veghe*³, ceasul a fost instalat mai târziu. Turnul cu ceas a devenit un simbol pentru Giurgiu, el apare și pe stema⁴ orașului.

Turnul din Giurgiu

Temă:

Localizați pe hartă orașele în care se află cele trei turnuri:

¹kikötőváros; ²Oszmán Birodalom; ³őrtorony; ⁴címer

GRAMATICĂ

Verbul

Modurile verbului

Verbul este o parte de vorbire flexibilă care exprimă acțiuni sau stări.

Verbul are mai multe **moduri**, adică forme care ne arată că acțiunea sau starea exprimată de verb este reală, posibilă ori numai dorită, gândită.

Modurile verbului sunt de două feluri:

- moduri personale
- moduri nepersonale.

Modurile personale (sau predicative) sunt acele forme care se schimbă în funcție de persoană și număr. Deci, sunt în relație cu pronumele personale: *eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele*. Modurile personale (sau predicative) sunt:

- modul indicativ: *eu cânt, el a plecat, vom recita;*
- modul conjunctiv: *eu să cânt, el să fi plecat, să recităm;*
- modul condițional-optativ: *eu aș cânta, el ar fi plecat, am recita;*
- modul imperativ: *Tu cântă! Plecați! Recită!*

Modurile nepersonale (sau nepredicative) nu pot fi puse în legătură cu persoane, deci cu pronumele personale *eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele*. Modurile nepersonale (sau nepredicative) sunt următoarele:

- modul infinitiv: *a cânta, a pleca, a recita;*
- modul participiu: *cântat, -ă, plecat, -ă, recitat, -ă;*
- modul gerunziu: *cântând, plecând, recitând;*
- modul supin: *de cântat, de plecat, pentru recitat.*

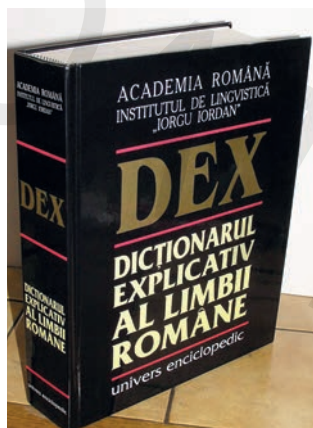
Verbele în dicționar. Modul infinitiv

Modul infinitiv este format cu ajutorul prepoziției „a”: a cânta, a râde, a munci. În dicționare, verbele sunt trecute la modul **infinitiv**, fără prepoziția „a”. Iată cum se prezintă în dicționarul explicativ al limbii române verbul *a cânta*:

CÂNTA, cânt, vb. I. A emite vocal sau instrumental un șir de sunete care se succed (sau se suprapun) în structuri muzicale. ♦ Expr. Joacă cum îi cântă = face întocmai cum îi poruncește altul. ♦ (Despre păsări, insecte etc.) A scoate sunete caracteristice speciei. — Lat. cantare.

În explicația de dicționar de mai sus, prescurtările înseamnă:

vb. – verb, *I.* – conjugarea întâi, *Expr.* – expresie, *Lat.* – (cuvântul provine din) limba latină.

Teme:

1. În dicționarul explicativ maghiar, la ce mod, timp și persoană sunt verbele?
2. Puneți la modul imperativ următoarele verbe, apoi căutați-le în dicționarul explicativ: *curăță, pierdut, fugind, au reușit, va striga, rupem, faceți, îmi place, sărise, înțelegeți, să cuprindă.*

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Ana Radici Repiský

Mărul interzis al copilăriei

O nouă dimineață frumoasă! – gândi fetița blondă, cu codițe împletite, când se uită pe mica fereastră ce dădea spre curte.

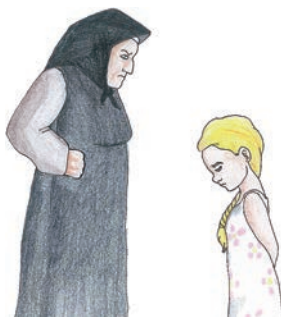

Își trăia viața fericită, împreună cu părinții, în casa bunicilor din partea tatălui, într-o odaie mică, pătrată, puțin cam întunecoasă și cam îndesată de mobile țărănești. Nu prea era conștientă dacă s-a născut într-o familie săracă sau bogată, în schimb știa că s-a născut într-un loc fericit, unde trăiau împreună mai multe generații: bunica, baba, cum își numea străbunica, o mătușă, un unchi și ea cu părinții și fratele mai mic. Trăiau în pace și în dragoste în curtea uriașă care era îmbrățișată de atelierul (miheiul) de fierar al bunicului, lângă care era odaia lor mică, urmată de grajduri, de fumăgar, iar în partea cealaltă a curții se afla casa părintească a bunicilor. O adevărată casă țărănească cum erau multe altele pe atunci în întregul sat. Clădirea dinspre stradă avea o cameră mare cu două ferestre spre uliță, urma apoi o altă cameră mai mică (cohe), din care se deschidea o a treia spre ogradă. Firește nu lipsea nici cerdacul lung cât casa cu stâlpii de lemn caracteristici, la capăt cu o micuță cămară. Fetița simțea o pasiune secretă, pătimașă față de acest loc interzis pentru joacă. Atât bunica cât și mămica sa îi spusese de nenumărate ori că nu-i permis să intre în camera „curată“, cum i se

zicea, în camera principală. Fetița avuse ocazii să intre aici când întreaga familie petrecea timpul împreună. Cunoștea și cu ochii închiși ordinea, rânduiala din cameră: la stânga erau dulapurile (șifoanele), la dreapta paturile așternute aproape până la pod, în mijloc masa înconjurată de o laviță și câteva scaune, între ferestre, pe perete, oglinda din lemn. Cunoștea și așezarea scândurilor de pe tavan, vopsite brun, de pe care nu lipsea nici buchetul de busuioc atârnat de o grindă. *Aduce noroc și ne apără de rău* – îi spusese bunica pe când au cules prima dată împreună câteva fire de busuioc din livadă. De cum își deschise ochii, fetița începuse să pândească clipa potrivită, când, pe ascuns, s-ar putea furișa în împărăția nepermisă. Știa că din zori cu mic, cu mare toți se vor apuca de treabă, iar ea nu are altceva de făcut decât să aștepte. În rochia sa subțire se juca în curte, zburdălnică precum un fluturaș. La momentul potrivit apoi, cât ai bate din palme, fugise direct în camera curată. Ori de câte ori reușise să intre aici, o cuprinsese un sentiment triumfător, se simțea ca o zână, i se topea inima de patima sa potolită. Și de data aceasta se roti, se învârti sub oglindă, murmurând un cântec, bucurându-se de răcoarea pătrunzătoare.

Peste puțin, auzind un zgomot apropiat, se ascunse după ușă, de unde apărură doar după ce pașii se îndepărtaseră. Conștientă de faptul că nu poate petrece mult timp în locul interzis, o luase spre ieșire.

Dar tu, Anuța, pe unde ai fost? – o întâmpinase în ușă bunica, punându-și mâinile la sold. Fetița deschise ochii mari, ca cine nu înțelege ce se întâmplă, iar în cealaltă clipă își lăsă ochii la pământ, rușinată că a fost prinsă. Bunica așa ca de fiecare dată când o surprinsese ca poznașă, îi explicase și acum că a intrat unde nu are ce căuta în ziua plină și mai ales singură.

Fetița speriată promise iar că nu va mai face așa ceva niciodată și o luase razna. Bunica se uitase lung după ea cu ochii săi albaștri și cu fața îmblânzită. Nu avea cum să fie supărată pe nepoata sa. Rămasă văduvă de tânără, își crescuse cei

șapte copii cu greu, dar cu dragoste, și se bucura și de această nepoată care trăia pe lângă ea... Peste mulți-mulți ani, când nepoata ajunsă mare și măritată se apucase să-și construiască casa sa, bunica o chemase la ea și îi dăduse câteva fire de busuioc uscat privind-o cu aceiași ochi albaștri și blânzi: *Zidiți acest busuioc în temelie, ca să începeți construirea casei în ceas bun și să o terminați tot în ceas bun!* – Aceste cuvinte le-a zis nepoatei, pe care câteodată o mai vedea în rochiile ei subțiri, cu codițele împletite, jucându-se în curte și furișându-se în casa de odinioară, în locul căreia azi se înalță spre cer o casă modernă ca multe altele din satul de azi.

Teme:

1. Extrageți ideile principale și alcătuiți planul simplu al lecturii.
2. Alcătuiți propoziții cu sinonimele următoarelor cuvinte și expresii:
 - îndesată de mobile
 - ogradă
 - mihei
 - cerdac
 - luase razna
 - poznașă.

Comunicare:

1. Unde locuiește bunica voastră?
2. Mergeți la bunici? Cât timp vă petreceți în casa bunicilor?
3. Cum arată casa bunicilor? Ce obiecte interesante sunt în casa lor?

COMPUNERE

Compunere cu început dat

Vă recomand să vizitați neapărat...

În vacanța de vară, aveți ocazia să participați la un joc care vă pune la încercare: trebuie să lucrați pentru câteva ore într-un birou de turism. Turiști din diferite țări ale lumii intră și vă cer sfatul: unde să-și petreacă o zi de vacanță? Trebuie să îi convingeți să viziteze trei locuri turistice din România.

- Mai jos aveți cele trei propuneri, pe care trebuie să le dezvoltați. Documentați-vă cu ajutorul internetului și al bibliografiei recomandate de profesor.
- Alcătuiți trei postere cu imagini din locurile recomandate, ca reclamă turistică.

1. Vă recomand să vizitați neapărat Peștera Urșilor!

Turistul vă pune următoarele întrebări:

- Unde se află Peștera Urșilor, cum se ajunge acolo?
- De ce se numește „a Urșilor“?

Răspundeți la întrebări și descrieți o excursie în munții din zonă.

2. Vă îndemn să vă opriți neapărat în orașul Sibiu!

Turistul întreabă:

- Ce obiective turistice sunt în Sibiu?
- În centrul orașului este statuia lui Gheorghe Lazăr. Cine a fost el?

Răspundeți la întrebări și recomandați câteva produse gastronomice românești.

3. Vă sfătuiesc să mergeți în stațiunea balneară Giula!

Turistul se interesează:

- Unde este această stațiune?
- Ce obiective istorice sunt în orașul Giula?

Răspundeți la întrebări și descrieți câteva posibilități de distracție și tratament.

Haiducul Bologu

Bologu a fost un tâlhar mare care a avut prieteni și la noi în sat. Numele îi era Balog Teodor sau Toader. A fost român, s-a născut în satul Cefa, în anul 1820. Tatăl său a fost guleș, adică păstor de vite la Cigid, nu departe de Salonta, pe moșiile contelui Tisza. Pe Balog Teodor, la vârstă de șapte ani, l-au dat părinții la școală, la Salonta. Balog Teodor a fost om cu carte! Când a fost de zece ani, l-a dus tatăl său cu el la gulă și așa a devenit și el guleș, ca tatăl său. Când a fost de 19 ani s-a însurat, a luat o fată din Ciumeghiu. Când a fost de 20 de ani, toamna, într-o noapte, a fost vreme foarte rea, cu vânt mare și ploaie. Guleșii au stat toată noaptea trezi, pentru că fugeau animalele în toate laturile. Și totuși, niște oameni răi, în noaptea aceea întunecoasă au furat 30 de vite din gulele ce le-au păzit Bologu cu tatăl lui. Dimineța au făcut de cunoscut stăpânului că 30 de animale din gule au fost furate de tâlhari. Stăpânul a zis să meargă, să le caute și să le găsească. În zadar au căutat pe toate satele, că nu le-au găsit. Atunci, stăpânul a luat animalele care erau ale guleșilor. Balog Teodor a avut șase tuluci junci și patru vaci frumoase, cu viței. Toate le-au luat! Balog Teodor s-a supărat foarte tare și i-a spus soției și părinților că el mai mult nu slujește la stăpân. A slujit zece

Hanul din Kondoros

ani și n-are niciun folos, încă stăpânul i-au luat tot ce-a avut. A spus atunci părinților și muierii că el se face haiduc. Și așa a și făcut: a fost cel mai temut haiduc din comitatele Bihor, Arad, Hajdú, Bichiș. Ba au fost cunoscut numele lui Balog Teodor în toată țara.

Avea părul negru, creț. Purta izmene de jolj, largi. Mânecele cămășii erau largi, când era pe cal suit, ajungeau până la pământ. În picioare avea încălțăminte de piele de cordovan. Știa juca foarte bine românește, mai ales Ardeleana. Iar oamenii mai spuneau că pe sub cămașă Bologu purta o apărătoare din metal, așa că glonțul de pușcă nu-l putea ucide.

(După Monografia Comunii Micherechi, de Teodor Pătcăș)

Temă:

Închipuiți-vă că sunteți ziariști și că faceți un reportaj despre haiducul Bologu. Scrieți despre portretul lui fizic și sufletesc și despre cauza pentru care a devenit haiduc.

GRAMATICĂ

Pronumele posesiv Articolul posesiv (al, a , ai ale)

- Pronumele posesiv înlocuiește atât numele obiectului posedat, cât și pe cel al posesorului: *Acest oraș este al meu.*
- Articolul posesiv *al* înlocuiește obiectul *oraș*, iar pronumele *meu* înlocuiește posesorul (*eu*).
- Pronumele posesiv este precedat întotdeauna de articolele posesive *al, a, ai, ale*.
- Articolul posesiv se acordă cu obiectul posedat.

Posesorul	Persoana	Un obiect posedat		Mai multe obiecte posedate	
		masculin	feminin	masculin	feminin
Un singur posesor	I	(al) meu	(a) mea	(ai) mei	(ale) mele
	II	(al) tău	(a) ta	(ai) tăi	(ale) tale
	III	(al) său	(a) sa	(ai) săi	(ale) sale
		(al) lui	(a) lui	(ai) lui	(ale) lui
		(al) ei	(a) ei	(ai) ei	(ale) ei
Mai mulți posesori	I	(al) nostru	(a) noastră	(ai) noștri	(ale) noastre
	II	(al) vostru	(a) voastră	(ai) voștri	(ale) voastre
	III	(al) lor	(a) lor	(ai) lor	(ale) lor

Temă:

Copiați textul de mai jos și înlocuiți spațiile goale cu articolul posesiv potrivit, precum observați în propoziția *Merele sunt **ale** mele*:

Bunica îi privea pe cei patru nepoți cum își împart între ei fructele din coșul încărcat. După cât de gălăgioși erau, se vedea treaba că împărțea nu merge prea bine:

- *Merele sunt **ale** mele, zicea Irina. Eu l-am ajutat pe bunicul să le culeagă.*
- *Toate sunt _____ tale? Și nouă ne plac, și noi vrem măcar câte unul!* – zise Răzvan.
- *Coșul cu struguri să fie _____ vostru! Noi, fetele, vrem să fie _____ noștri cei șase pepeni galbeni!*
- *Între struguri am găsit o pară! _____ cui să fie?*
- *Era vorba ca perele să fie toate _____ fetelor, dacă toți strugurii sunt _____ băieților!*
Bunica însă știa că nepoții ei glumesc și că nu se vor certa pentru fructe! Doar sunt destule, recolta e bogată! Bunicul zâmbea și el din prag:
- *Nimeni nu are nepoți atât de buni și de cuminiți ca _____ noștri!* – spuse el.
- *Dragilor, bunicul a bătut nukul. Veniți să strângem nucile? Sunt foarte multe și toate vor fi _____ voastre. La fel ca celelalte fructe din grădina noastră, care este de fapt și grădina voastră, și _____ părinților voștri.*

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Dimitrie Bolintineanu

Muma lui Ștefan cel Mare

(fragment)

Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde curge-n vale un râu mititel,
Plânge și suspină tânăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță;
Căci în bătlie soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n-a mai venit.
Însă doamna soacră lângă ea veghează
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.
Un orologiu sună noaptea jumătate.
În castel în poartă oare cine bate?
– „Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit;
Eu, și de la oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată:
Mica mea oștire fuge sfârșimată.
Dar deschideți poarta... Turcii mă-nconjur...
Vântul suflă rece... Rănilor mă dor!”
– „Ce spui, tu, străine? Ștefan e departe;
Brațul său prin taberi mii de morți împarte.
Eu sunt a sa mamă; el e fiul meu;
De ești tu acela, nu-ți sunt mamă eu!
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
Du-te la oștire! Pentru țară mori!
Și-ți va fi mormântul încoronat cu flori!”
Ștefan se întoarce și din cornu-i sună;

Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... Dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice, de securi loviți.

Teme:

1. Citiți poezia pe roluri!
2. Învățați poezia pe de rost!
3. Traduceți în limba maghiară cuvintele și expresiile de mai jos. Apoi încercați să găsiți pentru fiecare cuvânt și expresie un sinonim în limba română. Folosiți dicționarul explicativ și pe cel de sinonime, precum și internetul!

- plânge și suspină
- veghează
- îmbărbătează
- orologiu sună noaptea jumătate
- bate la poartă
- Ștefan sună din corn
- oaste zdrobită
- cad ca spicele

Legenda este o creație care împletește elemente reale cu elemente imaginare. Are scopul de a explica originea unor plante, animale, forme de relief sau de a povesti evenimente istorice. Legenda poate fi în proză sau în versuri.

Înțelegerea textului

Această creație scrisă de Dimitrie Bolintineanu este o legendă istorică în versuri.

- Locul desfășurării acțiunii: Cetatea Neamț, Moldova. Cetatea are peste 600 de ani, există și astăzi, în apropierea orașului Târgu Neamț și atrage mulți turiști.
- Timpul: Acțiunea din această legendă se petrece în anul 1476. În acel an, oastea lui Ștefan cel Mare este învinsă de armata sultanului

otoman Mohamed al II-lea Cuceritorul, la Valea Albă, nu departe de Cetatea Neamț.

- Personaje: Ștefan al III-lea, supranumit **Ștefan cel Mare** (1433–1504), a domnit aproape 50 de ani, durată neegalată în istoria Moldovei. În timpul său, țara a dus multe lupte pentru independența Moldovei. Ștefan a dus lupte cu vecinii țării sale: Imperiul Otoman, Regatul Poloniei și Regatul Ungariei. Celelalte personaje sunt Oltea, mama lui Ștefan și tânăra soție a domnitorului, Maria de Mangop.
- Subiectul: Ștefan cel Mare se întoarce la Cetatea Neamț, după ce a pierdut o luptă cu turcii. E noapte rece, el e trist și rănit. Știe că soția sa e îngrijorată și îl așteaptă acasă. Dar degeaba bate în poarta cetății, poarta rămâne închisă. Însăși mama sa, doamna Oltea, e cea care nu dă poruncă să se deschidă porțile. Ea e nemulțumită că fiul său a capitulat în fața turcilor. Consideră că un adevărat conducător de țară trebuie să fie curajos, să nu renunțe la scopurile sale. Mama îl îndeamnă pe fiul său să își adune oastea și să încerce să alunge armata sultanului.
- Deznodământul: Ștefan cel Mare ascultă de sfatul mamei sale. Recheamă la luptă oastea risipită. Moldovenii reiau lupta și reușesc să iasă victorioși.

Această legendă are un sâmbure de adevăr, deoarece lupta lui Ștefan cu turcii la Valea Albă a avut loc în realitate, este documentată istoric. Însă dialogul lui Ștefan cu mama sa, îndemnul acesteia de a nu se întoarce acasă înfrânt și de

Ștefan cel Mare

a continua lupta până la victorie, sunt elemente literare create de cronicari și scriitori. Poezia lui Dimitrie Bolintineanu este o poezie patriotică. Ne arată că, uneori, chiar și o mamă, în dragostea ei mare față de copii, trebuie să îi îndemne să lupte cu hotărâre, până la capăt, pentru un ideal important!

Cetatea Neamț

Comunicare:

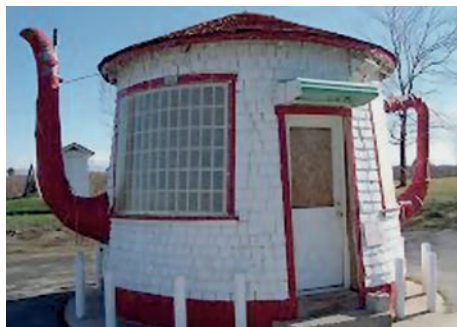
1. Părinții își iubesc mult copiii, dar uneori trebuie să fie severi față de ei! Descrie un moment din viață când ai simțit că ai fost neascultător și ai supărat-o pe mama ta.
2. Cum vă arătați recunoștința față de mama voastră? Cum o faceți să înțeleagă că o iubiți?
3. Care credeți că este cadoul cel mai important pe care mama și l-ar dori de la voi?
4. Cum sărbătoriți „Ziua mamelor” la școală? Dar în familie?
5. Scrieți un dialog pe care l-ați avut cu mama voastră, atunci când ați convins-o să vă cumpere ceva care v-a plăcut, iar mama a cedat mai greu.

COMPUNERE

Compunere cu cuvinte și expresii date

Scrieți o compunere cu titlul „Locuințe neobișnuite“. Inspirați-vă din imaginile de mai jos. Folosiți cuvintele și expresiile:

- *a construi, a clădi, a ridica, a înălța, a ctitori, a zidi,*
- *construcție, clădire, casă, edificiu, ctitorie, imobil, vilă, cabană,*
- *departe de lume, în mijlocul naturii, la marginea orașului, rupt de civilizație, într-o oază de liniște,*
- *protecția naturii, ocrotirea mediului, locuință ecologică, fără poluare, apă potabilă, sol fără erbicide, îngrășăminte chimice, mediu natural.*

OAMENI ȘI LOCURI

Legenda Mănăstirii Putna

În nordul Moldovei, în zona numită Bucovina, la vreo 30 de kilometri de orașul Rădăuți, județul Suceava, se află o mănăstire vestită: Putna. Așa se numește și *pârâul*¹ care curge în apropierea ei. Vechile cronici scriu că această mănăstire a fost ridicată de Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei, în anul 1466.

Tradiția păstrează credința că Ștefan cel Mare a înălțat câte o biserică după fiecare *bătălie*² pe care a câștigat-o. Astfel, în cursul domniei sale, a construit 44 de biserici.

Despre locul și modul în care s-a ridicat acest *edificiu*³, există o frumoasă legendă din vremurile vechi în care Moldova și Muntenia erau încă țări care aveau fiecare *domnitorul*⁴ ei.

Ștefan-Vodă era încă tânăr și foarte îngrijorat de multele *atacuri*⁵ ale dușmanilor asupra țării sale. A mers într-o seară la *sfătuitorul*⁶ său, *călugărul*⁷ Daniil Sihastru⁸. Călugărul Daniil locuia singur, departe de lume, într-o *chilie*⁹ săpată în piatră. Daniil l-a sfătuit pe Ștefan să ridice o biserică în care poporul să se roage și să-și găsească bucurie pentru suflet și putere ca să lupte împotriva *vrăjmașilor*¹⁰. Și Ștefan a ridicat mănăstirea Putna întocmai cum l-a sfătuit Daniil Sihastrul: a tras o *săgeată*¹¹ cu *arcul*¹² dintr-un vârful de munte. Săgeata s-a înfipt departe, într-un *paltin*¹³ bătrân. Unde a ajuns săgeata, acolo a făcut altarul bisericii. *Voievodul*¹⁴ Ștefan a adus meșteri *pricepuți*¹⁵ care au ridicat prima mănăstire din porunca lui Ștefan. Mănăstire mândră, care *dăinuiește*¹⁶ până azi. Dintre toate *ctitoriile*¹⁷ sale, *se pare*¹⁸ că domnitorul Ștefan pe aceasta a îndrăgit-o cel mai mult. După ce și-a terminat viața pe pământ, a fost așezat să se odihnească chiar în această biserică.

Mii și mii de oameni vizitează anual aceste locuri de legendă și primesc și azi în suflet bucuria și puterea despre care Daniil Sihastru i-a vorbit tânărului Ștefan, în urmă cu peste 500 de ani.

¹patak; ²csata; ³építmény; ⁴uralkodó; ⁵támadás; ⁶tanácsadó; ⁷apát; ⁸remete; ⁹remetelak; ¹⁰ellenség; ¹¹nyílvessző; ¹²fj; ¹³juharfa; ¹⁴vajda; ¹⁵ügyes; ¹⁶fennáll; ¹⁷monostorapátság; ¹⁸úgy tűnik

Teme:

- Alcătuiți propoziții cu cuvintele și expresiile noi, pe care le găsiți traduse la notele de subsol.
- În imaginea de mai jos, vedeți chilia lui Daniil Sihastrul. Formulați șase întrebări despre ceea ce vedeți în imagine și adresați aceste întrebări colegului de bancă.

Mănăstirea Putna

Chilia lui Daniil Sihastrul

Cetatea din Giula

Comunicare:

1. Care sunt clădirile cele mai importante din localitatea voastră și care este destinația lor?
2. Interesați-vă când a fost construită școala voastră? Ce materiale s-au folosit la construcție? Câte săli de clasă are? Când a fost renovată ultima oară clasa voastră?
3. Interesați-vă de la părinți în ce an au construit sau au cumpărat casa în care locuiți. Ați participat vreodată la construcția sau la renovarea casei? Ce activități ați observat că au loc? Ați putut da o mână de ajutor?
4. Ați vizitat cetatea de la Giula ori vreo altă cetate medievală din Ungaria? Scrieți câteva rânduri despre cetatea vizitată: când a fost construită, de cine, când a fost renovată, ce puncte de interes are?

GRAMATICĂ

Cele patru conjugări ale verbelor

În limba română verbele au la modul infinitiv următoarele terminații:

-a, -ea, -e, -i, -î.

Deci, după terminație, verbele sunt de patru conjugări:

1. conjugarea întâi cuprinde verbele care au terminația **-a**: *a vindeca, a admira, a desena, a lucra*;
2. conjugarea a doua cuprinde verbele terminate în **-ea**: *a plăcea, a vedea, a șede, a putea, a vrea*;
3. conjugarea a treia cuprinde verbele terminate în **-e**: *a crede, a râde, a face, a pierde, a pune, a unge*;
4. conjugarea a patra cuprinde verbele terminate la infinitiv în **-i** sau **-î**: *a munci, a iubi, a coborî, a pârî*.

Teme:

Grupați verbele de mai jos în funcție de conjugarea care fac parte. Pentru verbele necunoscute, consultați dicționarul explicativ și numai apoi dicționarul român-maghiar.

a scoate, a avansa, a păși, a spune, a colora, a cuprinde, a chema, a mârâi, a mângâia, a veni, a pătrunde, a juca, a pieri, a lua, a citi, a anunța, a plânge, a tăcea, a birui, a comemora, a avansa, a biciui, a împleti, a umple, a memora, a sfădi, a urî.

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Când Isus era de 12 ani...

Isus trăia împreună cu părinții săi, Iosif și Maria, în orașul numit Nazaret, din provincia¹ Galileea a Israelului. În acele vremuri, Nazaretul nu era considerat o localitate prea importantă, iar locuitorii săi nu erau apreciați de ceilalți evrei. Așa că nimeni nu își îndrepta atenția asupra băiatului ce creștea liniștit în familia tâmplarului Iosif. Nu își dădeau seama că Isus este un om unic în această lume: deși² creștea în familia unor pământeni, El era Fiul lui Dumnezeu, trimis în această lume pentru a o mântui. Nici chiar părinții care îl creșteau nu bănuiau că Isus era Mântuitorul³.

Isus împlinise 12 ani când părinții săi au hotărât să-L ducă la templul din Ierusalim, cu ocazia sărbătorii Paștelui. Pe atunci, ca și în zilele noastre, Paștele însemna pentru evrei eliberarea de sub sclavia⁴ faraonilor din Egipt și întoarcerea în țara lor, Israel.

De la Nazaret la Ierusalim este un drum lung. Oamenii care merg pe jos au nevoie de aproape trei zile ca să-l străbată⁵. Pentru un copil de 12 ani nu a fost prea ușoară această cale. După sărbătoarea din Templu, sutele de credincioși, deci și familia lui Iosif, au pornit spre casele lor. Maria credea, probabil, că Isus se află împreună cu ceilalți copii, tovarăși de drum. Numai când călătorii poposesc la odihnă, la capătul zilei, observă că băiatul nu e cu ei, printre rude și prieteni. Părinții se întorc la Ierusalim, să îl caute. În cele din urmă, îl găsesc a treia zi, în Templu. Stătea în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și punându-le întrebări. Toți cei care îl auzeau vorbind, rămâneau uimiți de priceperea și de răspunsurile lui.

Când l-au văzut pe Isus, Iosif și Maria au rămas înmărmuriți⁶. Mama lui i-a zis:

– Fiule, pentru ce te-ai purtat așa cu noi? Iată că tatăl tău și eu te-am căutat cu îngrijorare.

¹tartomány; ²bár; ³a Megváltó; ⁴rabszolgaság; ⁵megtenni az utat; ⁶elképedt

Isus le-a răspuns:

– De ce m-ați căutat? Oare nu știți că trebuie să fiu în Casa Tatălui Meu?

Dar părinții n-au înțeles spusele lui Isus. Băiatul a pornit apoi spre Nazaret, împreună cu ai săi, ca orice copil ascultător. Însă Maria păstra în inimă cuvintele auzite de la Isus: „Oare nu știți că trebuie să fiu în Casa Tatălui Meu?”

Și Isus creștea în înțelepciune, în statură, și era tot mai plăcut înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor.

(După Evanghelia lui Luca)

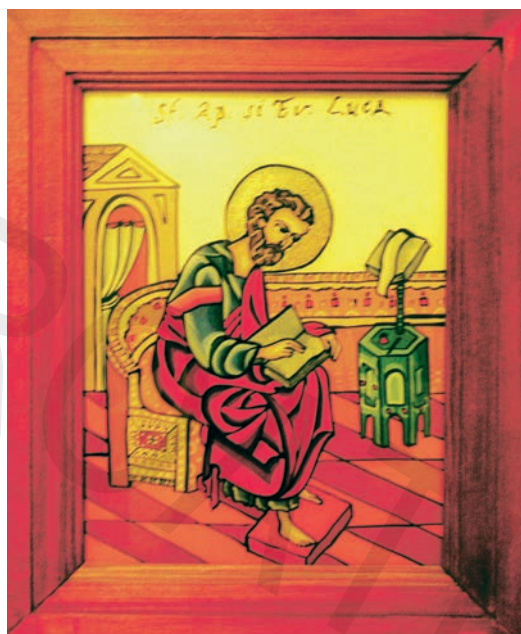

Intrarea Maicii Domnului în biserică, icoană pe lemn

Teme:

1. Redați cu cuvintele voastre această povestire biblică.
2. Localizați cu precizie sursa textului acestei lecturi: în care parte a Bibliei se găsește, la ce capitol și ce versete cuprinde?
3. Găsiți în text sinonime pentru următoarele cuvinte și expresii, apoi alcătuiți propoziții cu fiecare dintre ele:
timpuri, Salvator, regele Egiptului, robie, împietriți, Scriptură, au rămas mirați, a presimți.

Luca este unul dintre cei patru evangheliști: Matei, Marcu, Luca și Ioan, ale căror scrieri alcătuiesc o parte a Noului Testament. El e considerat de către tradiția creștină autorul Evangheliei după Luca și al cărții Faptele Apostolilor. A fost discipol al Apostolului Pavel din Tars, pe care l-a însoțit în călătoriile sale. Era vorbitor de limbă greacă și avea profesia de medic. A trăit în primul secol al erei de după nașterea lui Isus Cristos.

Comunicare:

1. Vă amintiți cum a fost prima zi de școală? Cu cine ați venit la școală? Cum era timpul afară?
2. Cine v-a întâmpinat în prima zi de școală? Ce întrebări v-a pus doamna învățătoare?
3. Dar în clasa a cincea cu cine ați venit în prima zi de școală?
4. Ați progresat mult la limba română în cei cinci ani de școală? Cine v-a ajutat și îndrumat?

COMPUNERE

Compunere după un citat

Priviți imaginea de mai jos. Descrieți ce credeți că se întâmplă în această ilustrație.

Căutați în Biblie și citiți din Noul Testament, Evanghelia lui Matei, capitolul 14, versetele 13–21. Scrieți o compunere despre cum a înmulțit Isus peștii și pâinile, pentru a-i hrăni pe oamenii care veniseră să îl asculte. Alegeți pentru compunerea voastră titlul cel mai potrivit, din cele de mai jos:

- Doi pești și cinci pâini
- Oameni flămânzi
- Isus îi hrănește pe cei care îl ascultă
- Miracolul

Înmulțirea pâinilor

13. *Isus, când a auzit vestea aceasta, a plecat de acolo într-o corabie, ca să Se ducă singur la o parte, într-un loc pustiu. Noroadele, când au auzit lucrul acesta, au ieșit din cetăți și s-au luat după El pe jos.*
14. *Când a ieșit din corabie, Isus a văzut o gloată mare. I s-a făcut milă de ea, și a vindecat pe cei bolnavi.*
15. *Când s-a înserat, ucenicii s-au apropiat de El și I-au zis: „Locul acesta este pustiu, și vremea iată că a trecut; dă drumul noroadelor să se ducă prin sate să-și cumpere de mâncare.”*
16. *„N-au nevoie să plece”, le-a răspuns Isus, „dați-le voi să mănânce.”*
17. *Dar ei I-au zis: „N-avem aici decât cinci pâini și doi pești.”*
18. *Și El le-a zis: „Aduceți-i aici la Mine.”*
19. *Apoi a poruncit noroadelor să șadă pe iarbă, a luat cele cinci pâini și cei doi pești, și-a ridicat ochii spre cer, a binecuvântat, a frânt pâinile și le-a dat ucenicilor, iar ei le-au împărțit noroadelor.*
20. *Toți au mâncat și s-au săturat; și s-au ridicat douăsprezece coșuri pline cu rămășițele de firimituri.*
21. *Cei ce mâncaseră erau cam la cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii.*

(Evanghelia după Matei, capitolul 14)

OAMENI ȘI LOCURI

Ecaterina Teodorescu

Multe războaie au zguduit¹ Europa de-a lungul timpurilor, dar Primul Război Mondial a fost cel mai crunt²! S-a desfășurat în primele decenii ale secolului al XX-lea, între 1914 și 1918 și a cuprins numeroase țări ale lumii: Franța, Marea Britanie, Rusia, Italia, Japonia, Statele Unite ale Americii, Germania, Austro-Ungaria, Turcia, Serbia, Bulgaria, România. Până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, primul s-a numit Războiul cel Mare. Primul Război Mondial a dus la prăbușirea a patru mari imperii: Imperiul German, Imperiul Țarist (Rusia), Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Otoman (Turcia). Scopul secret al acestui război a fost reîmpărțirea lumii între marile puteri. S-au folosit arme de luptă noi, cu mare forță de distrugere: tancurile³, mitralierele⁴, grenadele de mână⁵, gazele de luptă⁶, bombardamentul aerian⁷. Au pierit peste 8 000 000 de oameni.

Dintre nenumăratele tragedii ale războiului, citiți acum, dragi elevi, povestea unei tinere românce care și-a dat viața în Primul Război Mondial: Ecaterina Teodorescu. S-a născut lângă Târgu Jiu, în 1894, într-o familie cu mulți copii: cinci băieți și trei fete. A făcut primele clase în satul natal și la școala româno-germană din Târgu Jiu, apoi a mers la studii la București. Mai întâi a vrut să devină învățătoare, dar până la urmă s-a făcut infirmieră⁸. Apoi a venit războiul! Cătălina, cum i se spunea în familie, s-a înrolat⁹ într-o organizație de cercetași¹⁰. După intrarea României în război, Ecaterina Teodorescu ajunge pe front ca *soră medicală*¹¹. Îngrijește soldații răniți, le alină suferințele, caută să fie de folos celor care apără patria. Fratele ei mai mic, Nicolae, cade în luptă. Cu multă durere în suflet, Cătălina se decide să slujească țara în locul lui. Iată cum descrie Cătălina însăși evenimentele care s-au petrecut cu ea: „În ziua de 6 octombrie, am pierdut și pe ultimul meu frate, caporal¹² în Regimentul 18 Gorj. Atunci m-am dus la domnul comandant al regimentului, cerându-i voie să lupt cu arma în mână. Cu începere

¹megrázta; ²kegyetlen; ³az ágyúk; ⁴géppuskák; ⁵kézigránátok; ⁶harci gázok; ⁷légi bombázás; ⁸ápolónő; ⁹szolgálatra jelentkezett; ¹⁰cserkészek; ¹¹nővér; ¹²káplár

din ziua de 7 octombrie am luat parte la lupte în tranșee¹, alături cu soldații. Pe 18 octombrie, în urma unei surprinderi din partea inamicului² și a unei scurte lupte, am fost luată prizonieră³. Noaptea, pe când eram condusă de o santinelă⁴ germană, dar am scos pe neobservate un revolver din sân, am împușcat santinela și am fugit. Am salvat astfel și alți prizonieri, soldați de-ai noștri. Inamicul a tras cu arma, și două gloanțe⁵ m-au rănit la piciorul drept.“

Pentru faptele sale de arme, „domnișoara Teodoroiu Ecaterina din Legiunea de Cercetașe «Domnul Tudor» a fost distinsă cu Medalia «*Virtutea Militară*»⁶ pentru vitejia și devotamentul ce le-a arătat pe câmpul de luptă.“ Ecaterina Teodoroiu este avansată la grad de sublocotenent⁷. Ea primește lunar, de la Regina României, o soldă⁸ de 400 de lei. Din acești bani nu cheltuia pentru ea decât foarte puțini. Îi ajuta pe soldații, cu ce se putea cumpăra în acele timpuri. Era echipată cu aceeași uniformă ca și ofițerii. Deși era slăbuță și nu părea puternică, a fost totdeauna sănătoasă și rezistentă. Călărea foarte bine, la toate marșurile pe front a mers tot timpul pe jos, în fruntea plutonului⁹ său pe care-l antrena prin exemplul și însuflețirea sa patriotică.

Pe 4 august 1917, Cătălina a plecat împreună cu camarazii¹⁰ săi pe front, îmbrăcată în uniforma de sublocotenent și echipată cu armă¹¹, raniță¹², cartușieră¹³, grenade și sacul cu pesmeți¹⁴. Pe 20 august, regimentul și-a ocupat pozițiile în tranșeele de pe Dealul Secului. Miercuri, 22 august, unitățile române sunt atacate de un regiment german. În timpul luptei, sublocotenenta Ecaterina Teodoroiu a fost ucisă de două gloanțe de mitralieră. Ecaterina Teodoroiu a căzut vitejește, în fruntea plutonului ei, îmbărbătându-și ca totdeauna camarazii: „Înainte, băieți! Nu vă temeți, sunteți cu mine!“ O mare tristețe i-a cuprins pe soldați, chiar și pe cei care nu vedeau cu ochi buni să lupte alături de o fată! A doua zi, colonelul a citit în fața soldaților următoarele: „În timpul ciocnirii¹⁵ de ieri noaptea, pe Dealul Secului, a căzut în fruntea plutonului său, lovită în inima ei generoasă¹⁶ de două gloanțe de mitralieră, voluntara¹⁷ Ecaterina Teodoroiu. Aceea pe care unii au numit-o cu drept cuvânt «Eroina de la Jiu» și-a dat jertfa supremă, lipsită de orice trufie, de orice deșartă ambiție, numai din dragostea de a apăra pământul Țării acesteia cotropite de dușmani. Ecaterina Teodoroiu a fost la înălțimea celor mai viteji apărători ai Țării sale și i-a întrecut prin puterea cu care, înfrângând slăbiciunea femeiască, a știut să fie un ostaș îndrăzneț, neobosit și plin de dorința de a se face folositoare cu orice preț. Și-a dat viața cu simplitatea

¹lövészárók; ²ellenség; ³fogoly; ⁴őrszem; ⁵golyók; ⁶katonai érem; ⁷hadnagy; ⁸zsold; ⁹szakasz; ¹⁰bajtársak; ¹¹fegyver; ¹²hátizsák; ¹³töltényheveder; ¹⁴kétszersült; ¹⁵ütközés; ¹⁶nagylelkű; ¹⁷önkéntes

eroismului adevărat, nu pentru a obține laude, ci pentru că așa cerea inima ei, pentru că așa credea sufletul ei că se împlinește datoria vieții!”

Soldații au ascultat în tăcere, cu lacrimi în ochi. Și parcă de peste Dealul Secului se auzea o voce melodioasă, de fată tânără, strigând curajos¹: „– Înainte, băieți! Nu vă lăsați, sunteți cu mine!”

Fișa biografică a unei personalități istorice

Ecaterina Teodorescu

Temă:

Alcătuieți fișa biografică a Ecaterinei Teodorescu, completând-o cu următoarele date:

- locul și data nașterii,
- data și locul decesului,
- date despre familie,
- studiile absolvite,
- activitatea profesională,
- scurtă descriere a evenimentelor la care a participat,
- portretul fizic,
- portretul moral,
- de ce este considerată o personalitate importantă pentru istoria României,
- de ce o putem considera un model.

¹bătran

Numeralul ordinal

Numeralul ordinal exprimă ordinea sau locul pe care îl ocupă obiectele într-un grup, într-o serie, într-o înșiruire. Răspunde la întrebările al câtelea? a câta?

Numeralele ordinale se acordă cu genul obiectelor, persoanelor pe care le numără. Numerele ordinale se scriu după cum urmează:

- pentru 1 se folosesc următoarele numerele ordinale: întâi / întâiul / întâia, cel dintâi / cea dintâia, prim / primul / prima;
- de la 2 în sus:

➤ pentru masculin: al + numeral cardinal + -le- + -a

al doilea	al II-lea
al treilea	al III-lea
al patrulea	al IV-lea
al cincilea	al V-lea
al optulea	al VIII-lea

➤ pentru feminin: a + numeral cardinal + -a

a doua	a II-a
a treia	a III-a
a patra	a IV-a
a cincea	a V-a
a opta	a VIII-a

Atenție! În limba română, după cifre nu se pune punct, punctul asigură numărului calitatea de numeral ordinal.

Numeralul ordinal *întâi*

Numeralul întâi se folosește astfel:

- după obiectul numărat, are o singură formă (e invariabil – nu își schimbă forma):

locul întâi, clasa întâi, calitatea întâi, pagina întâi;

- folosit singur sau înaintea obiectului numărat are formele întâiul / întâia:

întâiul / întâia a ajuns deja.

întâiul cuvânt, întâia floare.

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Ion Creangă

Ursul păcălit de vulpe

Era odată o vulpe vicleană, ca toate vulpile. Ea umblase o noapte întreagă după hrană și nu găsisese nicăieri. Făcându-se ziua albă, vulpea iese la marginea drumului și se culcă sub o tufă, gândindu-se ce să mai facă, ca să poată găsi ceva de mâncare. Șezând vulpea cu botul întins pe labele de dinainte, îi vine miros de pește. Atunci ea ridică puțin capul și, uitându-se la vale, în lungul drumului, zărește venind un car tras de boi.

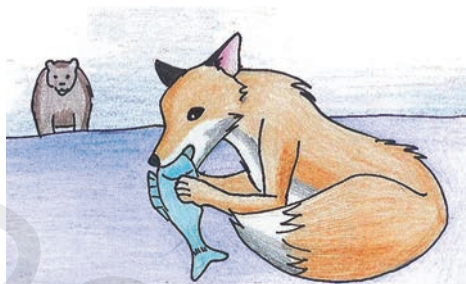
– Bun! gândi vulpea. Iaca hrana ce-o așteptam eu. Și îndată iese de sub tufă și se lungește în mijlocul drumului, ca și cum ar fi fost moartă.

Carul apropiindu-se de vulpe, țăranul ce mâna boii o vede și, crezând că-i moartă cu adevărat, strigă la boi: Aho! Aho! Boii se opresc. Țăranul vine spre vulpe, se uită la ea de aproape și, văzând că nici nu suflă, zice: Bre! da' cum a murit vulpea asta aici?! Tiii!... ce frumoasă cațaveică² am să fac nevastei mele din blana ei! Zicând așa, apucă vulpea de după cap și, târând-o până la car, se opintește³ și-o aruncă deasupra peștelui. Apoi strigă la boi: „Hăis! Joian, cea! Bo-urean“. Boii pornesc.

¹hékás!; ²rövid bunda; ³erölködik

Țăranul mergea pe lângă boi și-i tot îndemna să meargă mai iute, ca s-ajungă degrabă acasă și să ia pielea vulpii. Însă, cum au pornit boii, vulpea a și început cu picioarele a împinge peștele din car jos. Țăranul mâna, carul scârțâia, și peștele din car cădea. După ce hoța de vulpe a aruncat o mulțime de pește pe drum, sare și ea din car și, cu mare grabă, începe a strânge peștele de pe drum. După ce l-a strâns grămadă, îl ia, îl duce la vizuina¹ sa și începe a mânca. Taaaare-i mai era foame! Tocmai când începuse a mânca, iaca vine la dânsa ursul:

– Bună masa, cumătră²? Tiii!!! da' ce de pește ai! Dă-mi și mie, că taaare mi-i poftă!

– Ia mai pune-ți pofta-n cui, cumetre, că doar nu pentru gustul altuia m-am muncit eu. Dacă ți-i așa de poftă, du-te și-ți moaie coada-n baltă, ca mine, și-i avea pește să mănânci.

– Învăță-mă, te rog, cumătră, că eu nu știu cum se prinde peștele.

Atunci vulpea rânji dinții și zise:

– Alei, cumătre! da' nu știi că nevoia te duce pe unde nu ți-e voia și te-nvață ce nici nu gândești? Ascultă, cumătre: vrei să mănânci pește? Du-te diseară la balta cea din marginea pădurii, vâra-ți coada-n apă și stai pe loc, fără să te miști, până spre ziuă. Atunci smuncește vârtos spre mal și ai să scoți o mulțime de pește, poate îndoit și întreit de cât am scos eu.

Ursul, nemaizicând nici o vorbă, aleargă-n fuga mare la balta din marginea pădurii și-și vâra-n apă toată coada!...

În acea noapte începuse a bate un vânt rece, de îngheța limba-n gură și chiar cenușa de sub foc. Îngheață zdravăn și apa din baltă și prinde coada ursului ca într-un clește. De la o vreme, ursul, nemaiputând de durere și de frig, smuncește o dată din toată puterea. Și, sărmanul urs, în loc să scoată pește, rămâne făr' de coadă! Începe el acum a mormăi cumplit ș-a sări în sus de durere.

¹odú, rókalyuk; ²komaasszony

Și-nciudat pe vulpe că l-a amăgit, se duce s-o ucidă în bătaie. Dar șireata vulpe știe cum să se ferească de mânia ursului. Ea ieșise din vizuină și se vârâse în scorbura unui copac din apropiere; și când văzu pe urs că vine făr' de coadă, începu a striga:

– Hei cumetre! Dar ți-au mâncat peștii coada, ori ai fost prea lacom și-ai vrut să nu mai rămână pești în baltă?

Ursul, auzind că încă-l mai ia și în răs, se înciudează și mai tare și se repede iute spre copac; dar gura scorburei fiind strâmtă, ursul nu putea să încapă înlăuntru. Atunci el caută o creangă cu cârlig și începe a cotrobăi¹ prin scorbură, ca să scoată vulpea afară. Dar când apuca ursul de piciorul vulpii, ea striga: „Trage, nătărăule²! mie nu-mi pasă, că tragi de copac...” Iar când anina cârligul de copac, ea striga: „Valeu, cumetre! nu trage, că-mi rupi piciorul!” În zadar s-a năcăjit ursul, de-i curgeau sudorile, că tot n-a putut scoate vulpea din scorbura copacului.

Și iaca așa a rămas ursul păcălit de vulpe!

Ion Creangă (1837–1889)

Este un foarte îndrăgît scriitor-povestitor, toți elevii din România citesc și studiază la școală poveștile sale precum și opera „Amintiri din copilărie”. Ion Creangă

¹kotorászni; ²féleszű

s-a născut la 1 martie 1837 în satul Humulești, în Moldova, într-o familie numeroasă. A iubit mult comunitatea în care a crescut: părinții, îndeosebi pe mama sa, Smaranda, frații, rudele, prietenii și consătenii. O valoroasă parte a operei sale este dedicată locurilor natale. Ion Creangă a fost pentru o scurtă perioadă preot. Ca învățător, Creangă a scris, alături de alți colegi *primul abecedar modern în limba română*, în anul 1867.

Teme:

1. Citiți povestea pe roluri.
2. Alcătuiți rezumatul poveștii „Ursul păcălit de vulpe”.
3. Selectați zece cuvinte noi din lecție și alcătuiți cu ele propoziții.
4. Care alt titlu ar fi potrivit pentru povestea lui Ion Creangă?
 - Ursul, vulpea și peștele
 - Țăranul păcălit de vulpe
 - De ce n-are ursul coadă?

Comunicare:

1. Despre vulpe se spune că este un animal șiret. Ce părere aveți, oamenii sunt și ei șireți?
2. Ați spus vreodată o minciună ca să ieșiți dintr-o situație neplăcută sau ca să dobândiți ceva? Povestiți împrejurarea în care ați fost șireți, ca vulpea.
3. Ce se întâmplă cu cel care spune multe minciuni? Cum îl vor privi cei din jur? Vor rămâne lângă el prietenii, colegii?
4. De ce trebuie să fim sinceri în orice împrejurare cu părinții, cu profesorii, cu prietenii noștri?
5. Cunoașteți proverbe despre minciună în maghiară? Traduceți-le în românește!
6. Explicați ce înseamnă următoarele proverbe:
 - Minciuna are picioare scurte!
 - Ulciorul nu merge de multe ori la apă: ori se sparge, ori se crapă!

COMPUNERE

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi efectuați cerințele:

Octav Pancu Iași

Ce băiat!

Tramvaiul porni la drum. În ultima secundă sări pe scară și apoi în vagon un băiat. Își făcu loc cu coatele și se repezi spre singura bancă liberă, purtând în dreptul ei tăblița: „Rezervat pentru invalizi“. În jurul băiatului stăteau în picioare mai mulți călători. Deodată, unul dintre vecinii mei, un om mai în vârstă, mi se adresă, întovărășindu-și vorbele cu un gest de nedumerire:

– Nu înțeleg...

Îi răspunsei:

– Nici eu...

Și arătai cu o mișcare a capului spre băiat. O femeie, cu o plasă încărcată cu sticle și pachete, intră și ea în vorbă.

– Mi se pare și mie curios...

– Da, aprobă cel mai în vârstă. Cred că e suferind, sărăcuțul!

– Poate că ni se pare doar nouă, zisei.

– Nu cred! rosti femeia. Altfel, cum ar putea să stea jos, în timp ce noi...

Și, bătându-l ușor pe umăr pe băiat, cu teamă parcă, îl întrebă:

– Spune, pușor, îți este rău, te doare ceva?

– N-am nimic. Și continuă să privească pe geam...

Cerințe:

1. Schimbați titlul povestirii cu unul care să îl caracterizeze cât mai bine pe băiatul din tramvai. Care însușire vi se pare cea mai potrivită pentru el?

- *Băiatul cel frumos*
 - *Băiatul bine-crescut*
 - *Băiatul politicos*
 - *Băiatul nepoliticos*
 - *Băiatul indiferent*
2. Povestiți întâmplarea cu cuvintele voastre.
 3. Continuați dialogul din povestire, alcătuind un final pozitiv: băiatul cel nepoliticos își dă seama că a greșit, își cere scuze și cedează locul în tramvai unei persoane cu dizabilități.
 4. Explicați cu cuvintele voastre ce credeți că semnifică următoarele indicatoare de atenționare:

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a proclamat în anul 1992 data de 3 decembrie, ca fiind Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități. Obiectivele Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități sunt:

- *promovarea înțelegerii în ceea ce privește problemele cu care se confruntă persoanele cu handicap,*
- *susținerea demnității, a drepturilor și a bunăstării acestora.*

Temă:

Alcătuiți un plan pentru un eveniment (concurs, expoziție, vizionare de film, piesă de teatru) prin care, împreună cu colegii voștri, să faceți cunoscute obiectivele Zilei Internaționale ale Persoanelor cu Dizabilități.

Salina Turda

Demult, acum peste 10 milioane de ani, o regiune întinsă din Bazinul Carpatic era acoperită de o mare uriașă. Datorită unor schimbări de climă apa acestei mări a secat. Știm cu toții că mările și oceanele conțin o cantitate importantă de sare. Sarea s-a depozitat pe pământul de pe fundul mării dispărute. Astfel explică geologii existența zăcămintelor de sare din subsol: este sarea din vechea mare, care s-a depus formând un strat gros de chiar peste o mie de metri pe alocuri. Sarea este un element foarte important pentru sănătatea omului, zăcămintele de sare din pământ au fost descoperite și exploatate din vechime.

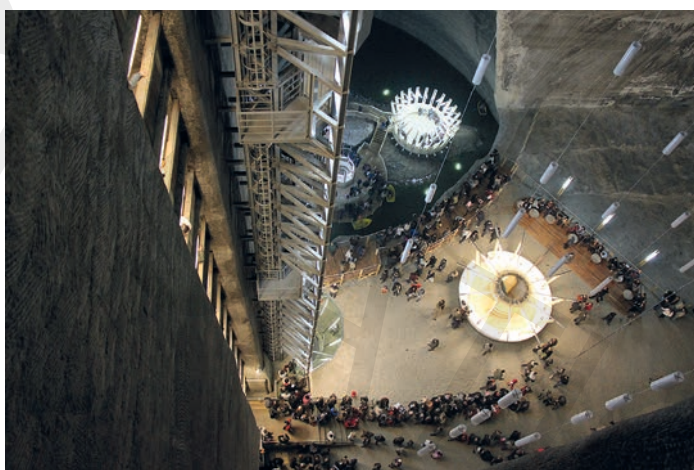
Pe teritoriul României există multe mine de sare, numite și ocne sau saline. Unele localități chiar poartă în numele lor dovada că acolo există o mină de sare: Slănic Moldova, Slănic Prahova, Sovata, Târgu Ocna. Astăzi multe saline au devenit locuri turistice, cum ar fi salina de la Praid și cea de la Turda.

La Turda, sarea a început să fie extrasă acum mai bine de două mii de ani, în timpul Imperiului Roman. În timpul Imperiului Austro-Ungar sarea scoasă din salina de la Turda era transportată la Viena și pe teritoriul întregii împărății. Pentru valoarea sa deosebită sarea a fost numită și „aurul alb“. Cu timpul, mina de sare de la Turda a devenit foarte adâncă, au fost săpate galerii, tunele, săli

imense. Acestea poartă numele unor personalități istorice: Maria Tereza, Rudolf, Franz Iosif. În 1932 săpăturile și scoaterea sării din mina aceasta au fost oprite. În 2010, Salina Turda a fost renovată și deschisă pentru turism. Au fost amenajate lifturi pentru vizitatori, un amfiteatru, o sală de concerte, o biserică, terenuri de fotbal, de bowling, de tenis și minigolf. În interiorul muntelui de sare este și un lac pe care te poți plimba cu barca. Mai este și un loc de joacă pentru copii, unde cei mici se pot juca cu sare în loc de nisip. Cei curajoși se pot urca într-o roată uriașă, care se învâртеște și te ridică la mare înălțime. Temperatura în această lume subterană este de maxim 12 grade Celsius.

O excursie la Salina Turda este ca un film științifico- fantastic, ca o aventură subpământeană, la o sută de metri adâncime.

Teme:

1. Citiți basmele „A só” de Benedek Elek și „Sarea în bucate” de Petre Ispirescu.
2. De ce credeți că să iubești pe cineva „ca sarea în bucate” e un lucru mai valoros decât să iubești pe cineva „ca zahărul”?
3. Interesați-vă la profesorul de biologie, de ce e importantă sarea pentru viața omului și a animalelor.

Felurile adverbului

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă (nu își schimbă forma) care exprimă o caracteristică a unei acțiuni, sau circumstanța în care se desfășoară o acțiune, sau există o însușire.

În propoziție adverbul poate determina un verb arătând când, unde și cum se desfășoară o acțiune:

- Pleacă *azi*.
- Rămânem *acasă*.
- Cântă *bine*.

Adverbul răspunde la întrebările *când? unde? cum?*

Clasificarea adverbelor după înțeles:

1. Adverbele propriu-zise denumesc direct caracteristici sau circumstanțe ale acțiunilor. După înțelesul lor acestea se pot împărți în următoarele categorii:

a) Adverbe de mod – exprimă modul sau felul în care se desfășoară acțiunea verbului. Adverbele de mod sunt numeroase, ele răspund la întrebarea *cum?*

- *abia, așa, bine, rău, mereu, încet, repede, ușor, greu, amar, bărbătește;*
- *aproape, aproximativ, atât, cam, circa, întrucâtva, îndeajuns, suficient, destul, puțin, mult;*
- *poate, probabil, pesemne, oare, cică, parcă, posibil;*
- *da, desigur, evident, firește, negreșit, bineînțeles, sigur;*
- *nu, nici;*
- *mai, încă, mereu.*

b) Adverbe de loc – arată locul unde se desfășoară acțiunea verbului. Adverbele de loc răspund la întrebarea *unde*? Cele mai folosite adverbe de loc sunt:

- *acasă, afară, aproape, departe, jos, sus, înainte, înapoi, alături, împrejur, pretutindeni, aiurea*

c) Adverbe de timp – exprimă timpul în care se desfășoară acțiunea verbului. Adverbele de timp răspund la întrebarea *când*? Cele mai frecvente adverbe de timp sunt următoarele:

- *astăzi, mâine, poimâine, ieri, îndată, degrabă, deunăzi, odinioară, odată, demult, devreme, târziu*

2. Adverbele care exprimă indirect caracteristica sau circumstanța în care se desfășoară o acțiune:

- *acolo, acum, aici, așa, atunci, încoace, încolo,*
- *cum? unde? încotro? cât? când? dincotro?*
- *cum, unde, încotro, când, cât,*
- *oricum, cumva, oarecum, oriunde, undeva, oricând, cândva, altădată, oricât,*
- *nicidecum, nicăieri, niciodată, nicicând.*

Clasificarea adverbelor după formă

După formă, adverbele se împart în *adverbe simple* și *adverbe compuse*.

Adverbe simple sunt cele dintr-un singur cuvânt:

- *azi, ieri, mereu, așa, cum, când,*
- *absolut, destul, exact, încet, părintește.*

Adverbele compuse sunt de mai multe tipuri. De exemplu, părțile din care se compun pot fi scrise cu liniuță, legat sau cu cuvinte separate:

- *azi-dimineață, ieri-noapte, mâine-seară;*
- *oriunde, oarecum, orișicând, târâș-grăpiș;*
- *de abia, până când, până unde, dincotro.*

Temă:

Copiați în caiete versurile de mai jos și subliniați adverbele. Alcătuiți câte o propoziție cu fiecare dintre ele.

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară.

(Vasile Alecsandri – Iarna)

A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari, împărătești,
O prea frumoasă fată.

(Mihai Eminescu – Luceafărul)

Nu, măi Pik, întotdeauna
Le-am spus toate drept și-acum
Să trântesc gogea minciună
Pentr-un „bravo“ luat în drum
Pe nedrept? Ba nicidecum,

Eu răspund vorba curată
Cum e drept, și alt nimic –
Că pe cei ce mint o dată
Nu-i mai crede nimeni, Pik.
Și rămân pe viața toată
Niște oameni de nimic.

(Elena Farago – Micul vânător)

Decum s-a ivit lumina.
A ieșit din stup albina,
Să mai vadă, izma creață
A-nflorit de dimineață?

(Tudor Arghezi – Iscoada)

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Anton Pann

Învățătura dată rău se sparge în capul tău

Nastratin era un hoga (dascăl sau învățător)
Care a rămas de basmu până astăzi tuturor,
Pentru că era din fire cam p-o ureche, năzdrăvan,
Nu-l găsești însă în faptă să fi fost vreun viclean;
El șezând odată-n școală, ce îi dete-n simplul gând:
– Ascultați, copii – le zise (cu-ntâmplare strănutând) –
Să știți d-astăzi înainte că eu când voi strănuta,
Toți bătând îndată-n palme să-mi ziceți hair-ola!

Cu-ntâmplare dar odată găleata în puț căzând
Și cu ce să scoată apă pentru școală neavând,
Hoga porunci îndată ca din toți ai săi școlari
Să se lase-n puț s-o scoată vreunul din cei mai mari;
Merg școlarii toți în grabă, pe lângă puț se adun,
Dar privind ș-adânc văzându-l, n-a vrut să intre nici un.

Deci văzând că coraj n-are nici unul din câți era;
Hotărî-n cele din urmă el într-însul a intra;
Ș-așa dezbrăcat de toate, cu capul gol și desculț,
Legat cu un ștreang de mijloc, școlarii-l lăsară-n puț;
După ce găsi găleata și după ce o legă,
Către școlari dete gură și să-l tragă le strigă;
Ei pornind cu toți dodată să-l tragă în sus de jos

Și tocma cam pe la gura puțului când fu el scos,
Razele luminii-ndată îl gâdilară în nas
Și începu să strănute una-ntr-altă-n acel ceas;

Ei cum aud că strănută aminte-n grabă ș-au adus
 De porunca lui cea dată (după cum am spus mai sus)
 Și cu toții deodată funia din mâini lăsând,
 Începur-a bate-n palme și „hair-ola!“ strigând.
 Bietul Hogeă cade-n dată ca un dovleac jos trântit
 Până-n fund își sparse capul, de pereți fiind lovit.
 După ce ieși în urmă d-acei nerozi copii tras,
 Jupuit ca vai de dânsul, la picioare, mâini și nas,
 Zise: - Nu e vina voastră, ci a mea, că n-am judecat,
 Ș-aștel de cinste neroadă ca să-mi dați v-am învățat,
 Care-n cele după urmă din pricina-i ajunse
 Cu picioare, mâini belite și cu cap spart m-alesei.

Anton Pann

Anton Pann s-a născut în anii 1790 (precis nu știm când), la Sliven, în Imperiul Otoman (azi, Bulgaria). A fost poet, compozitor și profesor de muzică religioasă și folclorist. Anton Pann a fost cel care a pus pe muzică versurile poeziei „Un răsunset“, scrisă de brașoveanul Andrei Mureșanu. Acest cântec este azi *Imnul României*, cunoscut cu titlul „**Deșteaptă-te, române!**“

Teme:

1. Povestiți întâmplarea cu cuvintele voastre.
2. Cine credeți că este de vină pentru cele întâmplate: învățătorul sau elevii? Argumentați răspunsul dat.

Comunicare:

1. Amintiți-vă dacă ați avut vreodată nevoie de un sfat! De la cine l-ați cerut?
2. Cine sunt oamenii care ne pot da sfaturi bune? Putem cere sfaturi numai de la părinți, de la adulți, sau și de la prietenii de vârstă noastră?
3. Dacă prietenul vostru procedează rău într-o anumită împrejurare, cum îl faceți să își îndrepte comportamentul?
4. De exemplu, prietenul vostru are o bicicletă nouă și e mândru de ea. Pedalează foarte repede, fără să țină mâinile pe coarnele bicicletei, și pe trotuar, dar și pe stradă. Ce îl sfătuiți văzând comportamentul lui periculos?

COMPUNERE

Cu cine vreau să semăn? Modele de viață

Fiecare avem un model în viață. O persoană pe care o admirăm. Bineînțeles, putem avea și mai multe modele cu care vrem să semănăm. Poate este vorba despre tata sau despre mama, despre profesorul de matematică sau despre profesoara de sport. Poate vezi un model în medicul de familie. Încă din copilărie suntem întrebați: „Ce vrei să devii când te faci mare?”. Răspunsurile cele mai comune sunt: „vreau să fiu ca tata” sau „vreau să fiu doctor” sau „vreau să fiu învățătoare”. Dacă ai talent la muzică, vrei să semeni cu un cântăreț. Dacă spui frumos poezii, ai ca model un actor. Poate îți place un sportiv. Sau poate aviator, ori un marinar, ori un polițist.

Temă:

1. Cine este modelul tău în viață? Cum vrei să fii când vei fi mare?
2. Scrieți o compunere cu titlul „Modelul meu în viață”. Pe rafturile de mai jos găsiți multe cărți care au ca titlu diferite însușiri umane, fizice și sufletești. Alegeți „cărțile” potrivite pentru compunerea voastră:

OAMENI ȘI LOCURI

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza și santinela (povestire populară)

Se știe că domnitorul Cuza obișnuia să umble noaptea prin oraș și intra în vorbă cu cine se nimerea, întrebând și iscodind să afle care sunt nevoile oamenilor, cum se poartă cu ei slujbașii și dacă poporul vorbește de bine sau de rău despre domnitor. Într-o seară, trecând pe lângă o santinelă ce era la un post oarecare, vede pe soldat că stă rezemat de gheretă, cu arma proptită de braț, iar într-o mână ținând un codru de mămligă și într-alta o ridiche din care îmbuca cu poftă. Domnitorului îi veni să râdă când îl văzu și-l întrebă pe un ton glumeț:

– Ce mânânci acolo, măi camarade?

Soldatul, care nu-l cunoștea, zise:

– Ia, ghici!

Atunci, domnitorul, prefăcându-se că nu știe ce mânâncă soldatul, începu să-l întrebe:

– Îi fi mâncând mămligă cu slănină?

– N-ai ghicit.

– Îi fi mâncând mămligă cu praz?

– N-ai ghicit.

– Îi fi mâncând mămligă cu ceapă?

– N-ai ghicit.

– Îi fi mâncând mămligă cu ridiche?

– Vezi ca-i ghicit?

Domnitorul râse de soldat, dar acesta îl întrebă:

– Dar tu cine ești, de mă întrebi?

– Ia ghici, răspunse Cuza, în felul soldatului.

– Îi fi don' căprar cutare?

– N-ai ghicit.

– Îi fi don' sergent cutare?

– N-ai ghicit.

– Îi fi don' căpitan cutare?

– N-ai ghicit.

Soldatul, atunci, scos din sărite, zise cam răstit:

– Că doar n-ai să fii măria-sa Vodă Cuza?

– Ei, vezi că ai ghicit?

– Aoleo, strigă soldatul fâstăcit, ține tu ridichea și mămăliga, să prezint arma!

A doua zi dimineața sosi la regiment un ordin al măriei-sale domnitorului, că soldatul care a fost santinelă să fie trimis numaidecât la palat, cu arma. Soldatul, când auzi despre ce e vorba, i se făcu inima cât un purice, de frică, văzând că omul din seara trecută era chiar Vodă Cuza. Dar știind că maria-sa e om bun la suflet, își luă curajul și se duse fără teamă.

Ce se întâmplase? Domnitorul povestise doamnei toată întâmplarea cu santinela și doamnei îi plăcu atât de mult, încât ceru să îl vadă pe soldatul cu pricina. De aceea, când sosi omul nostru la palat, domnitorul îl puse să repete scena din ajun, spre marea veselie a doamnei, care râse din toată inima. Măria-sa doamna întreba apoi pe soldat de unde e, cum îl cheamă, dacă e însurat și ce meserie are. Și aflând că era plugar însurat și că n-avea deloc avere, îi dete o sumă de bani și stărui pe lângă domnitor a-l libera din oștire, și-l trimise la vatra lui.

Alexandru Ioan Cuza, căruia oamenii i-au spus Cuza Vodă, a fost primul domnitor al Principatelor Unite (1859–1862) și al statului național România (1862–1866). Domnitorul a participat la mișcarea revoluționară de la 1848 din Moldova, iar după aceea, la mișcarea pentru Unirea Principatelor Moldova și Muntenia (sau Țara Românească). La 5 ianuarie 1859 a fost ales domn al Moldovei, iar la 24 ianuarie și al Țării Românești, înfăptuindu-se astfel Unirea celor două țări.

Alexandru Ioan Cuza

Teme:

1. Citiți lectura pe roluri.
2. Faceți rezumatul povestirii.

Felurile prepozițiilor

Prepoziția este partea de vorbire neflexibilă (nu își schimbă forma) care leagă un atribut sau un complement de cuvântul pe care îl determină.

După formă, prepozițiile pot fi:

- **simple:** la, cu, pe, sub, lângă, din, pe;
- **compuse:** despre, deasupra, de la, până la.

Unele prepoziții cer anumite cazuri:

- **acuzativ:** în, pe, de, cu:

Mă gândesc *la* iarnă. Ninge *cu* fulgi mari *de* zăpadă.

- **dativ:** grație, datorită, mulțumită, conform, contrar, potrivit:

Datorită medicului băiatul s-a vindecat repede.

Am procedat *conform* legilor statului.

- **genitiv:** asupra, contra, împotriva, în spatele, în fața:

Eleva s-a aplecat *asupra* caietului și a scris: „Îmi plac plopii și castanii *din fața* școlii.“

Locuțiunile prepoziționale

Locuțiunea prepozițională este un grup de cuvinte, alcătuit din una sau mai multe prepoziții și o altă parte de vorbire (substantiv, adverb), care îndeplinește rolul unei prepoziții: în fața casei, în jurul pământului. Din punctul de vedere al raportului exprimat, locuțiunile prepoziționale pot fi:

- de loc: *de-a lungul, de-a latul, din afara, din fața, în afara, în dosul, în dreapta, în dreptul, în fața, în jurul, în marginea, în mijlocul, în preajma, în spatele, în stânga, în urma, pe de asupra, pe dinaintea, pe dinapoia, alături de, aproape de, departe de, dincoace de, dincolo de, din jos de, din sus de;*

- de timp: *de dinaintea, în cursul, în timpul, în vremea, la începutul, la mijlocul, la sfârșitul, pe timpul, pe vremea, înainte de, odată cu;*
- de mod: *asemănător cu, conform cu, contrar cu, în conformitate cu, în funcție de, în raport cu, întocmai ca, în rând cu, la fel cu, potrivit cu;*

Temă:

1. Alcătuiți câte două propoziții pentru fiecare clasă de locuțiuni prepoziționale (de loc, de timp, de mod).
2. Subliniați prepozițiile din următorul text:

Erau doi prieteni buni și vechi cei doi vânători de urși albi. [...] I-a ajuns furtuna zăpezii din urmă. Într-un ceas nu s-a mai cunoscut cer de pământ. Nu mai vedeau înaintea ochilor. Se împiedicau, cădeau, se ridicau orbiți de pulberea sticloasă și înghețată. Au prins de veste că, în loc să meargă înainte, rătăceau drumul. S-au pitulat după un adăpost. De atunci urgia n-a mai contenit. Ceasuri și ceasuri au trecut, cu același chiot în urechi, cu aceleași valuri usturătoare, izbite în obraz. Iar acum nu-și mai simt mâinile, nici picioarele, nu se mai pot mișca, îi cuprinde înghețul, moartea înspăimântătoare care prefăce trupul în sloi.

(Cezar Petrescu: *Fram, ursul polar*)

LECTURĂ ȘI COMUNICARE

Zaharia Stancu

Anotimpurile Dobrogei

Toată Dobrogea, de la Dunărea cea tulbure și până la marea cea veșnic frământată, de la Delta sălbatică și până la stâncile de calcar ale Caliacrei, mirosea a soare și a piatră, a ciulini¹ și a mărăcini², a salcâmi, a var și a bălegar.

În miezul verii vântul venea de departe, legănându-se pe mari aripi, clătina nesfârșirile acoperite cu secară și cu ovăz, cu orz și cu grâne coapte, cu porumb și cu floarea soarelui.

Atunci Dobrogea era toată muiată în aur topit, părea toată făurită din aur curat, de cei mai vestiți dintre vestiții meșteri. Dintr-odată aurul Dobrogei își pierdea întreaga strălucire și se schimba peste noapte în aramă veche coclită³. Peste o lună se ivea și iarna ca o uriașă ursoaică albă, se așeza în patru labe, mormăia și sufla greu printre dinți și printre buze.

Întărâtați de acest mormăit, șerpilor șuierători ai uriașelor viscole se năpusteau în vârtejuri asupra Dobrogei înghețate. Între cer și pământ, de la zare la zare, viscoalele vânturau și vânzoleau zăpezile neprihănite. Parcă ardea pretutindeni, cu freamăt, un fermecat foc alb, rece. Cum era atunci Dobrogea? Dobrogea,

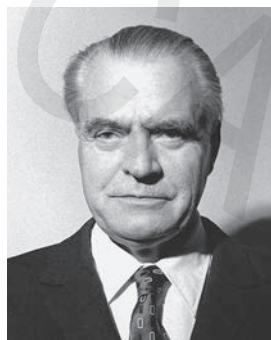
¹bogács; ²tüske; ³oxidált

toată Dobrogea, era atunci de argint, de argint înțepenit, de argint înghețat. Și pământul părea pustiu și mort. Bursucii¹ dormeau ascunși în bârloguri. Dropiile² grase se piteau în nămeții cât casa. Iepurii cu ochi naivi și cu urechi veșnic ciulite rodeau tufișurile de mărunți măceși³ ai răzoarelor. Drumurile, câte se vedeau și câte nu se mai vedeau, erau stăpânite de haite⁴ de lupi flămânzi. Vai de cel care s-ar fi încumetat să le străbată! Pe coșurile bordeielor ciobănești, pe coșurile colibelor turcești și tătărăști se ridicau, negre fuioare de fum. Dobrogenii, veri de ce nație ar fi fost hibernau. Numai marea rămânea vie, neagră și neînchipuit de sălbatică. Gemea și vuia. Vuia a singurătate și a tristețe și poate și a bucurie. Se zbuciuma. Farul⁵ de la Tomis clipea, spărgând întunericul. Îi răspundea, cu alt clipăt cel de la Tuzla. Osteneala farurilor era zadarnică. Niciun luntraș, niciun pescar nu îndrăznea să se avânte pe o mare atât de vitregă. Nici măcar când, limpezit uneori de nori, cerul era ziua de sticlă albastră, și noaptea, de înstelită catifea⁶ fumurie.

Primăvara, Dobrogea toată era smalt verde și crud... Numai stâncile ei rămăneau mereu albe, de var. Numai râpile ei rămăneau mereu roșcate, de parcă ar fi fost zidite, chiar de atunci, de la începutul începuturilor, de o mână tainică, nepăsătoare la trecerea vremii, din pământ ars pe îndelete, la foc domol.

Zaharia Stancu (1902–1974)

Zaharia Stancu a fost un scriitor român, poet, romanțier, prozator, director de teatru, jurnalist și publicist, academician. Începe școala primară în satul natal (Salcia, din județul Teleorman). Îl apreciază pe învățătorul său și iubește mult lectura: „...între 1911 și 1915 citisem sute de cărți și știam cât elevii buni din ultimele clase de liceu“. Familia lui Darie era săracă, el a fost nevoit să lucreze încă de la o vârstă fragedă. Amintirile sale din prima parte a vieții le găsim în romanul Desculț. În copilărie cei apropiați îi spuneau Darie, acesta este și numele personajului principal din roman. Alte opere literare ale lui Zaharia Stancu sunt: Iarba fiarelor, Dulăii, Pădurea nebună, Cântec șoptit.

¹borzok; ²túzok; ³csipkebokrok; ⁴falkák; ⁵világítótorny; ⁶bársony

Teme:

1. Copiați în caiete fragmentul în care autorul descrie cum arată Dobrogea iarna.
2. Alegeți din text și găsiți apoi corespondentul în maghiară al termenilor care denumesc:
 - culori,
 - plante și animale,
 - denumiri geografice.
3. Cereți profesorului de geografie să vă ajute pentru a găsi pe hartă următoarele obiective geografice: Dunărea, Marea Neagră, Dobrogea, Delta Dunării, Tomis (Constanța), Caliacra, Tuzla.

Farul maritim Tuzla

Comunicare:

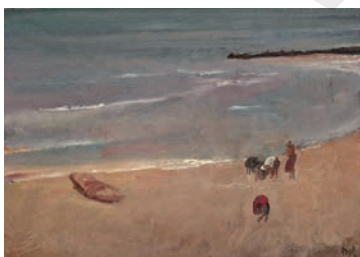
1. Ce părere aveți despre acei oameni curajoși care trec Balatonul înotând?
2. Înotul este un sport și o activitate foarte sănătoasă. Știți să înotați? Unde, când și de la cine ați învățat?
3. Ce credeți, unde este mai periculos să înoți: în Dunăre, în Lacul Balaton sau în Marea Neagră? Argumentați răspunsul.
4. Ați participat sau ați vizionat vreodată un concurs sau un campionat de înot? Unde s-a desfășurat?
5. Purtați un dialog cu colegul de bancă despre un concurs de înot, folosind expresiile: bazin olimpic, stilul fluture, bras, spate, sărituri de la trambulină, înot sincron.

COMPUNERE

Compunere după peisaje marine

Mai jos, puteți admira lucrările de artă plastică a trei pictori români. Priviți-le cu atenție și răspundeți la întrebări:

1. Ce au în comun cele trei picturi?
2. Dintre aceste peisaje marine unul reprezintă o epocă mai veche. Care anume? După ce v-ați dat seama?
3. În fiecare pictură vedem și oameni. Citiți titlurile tablourilor. Să ne închipuim, pe rând, ce fac și ce gândesc oamenii de pe malul mării, în fiecare dintre tablouri:
 - alcătuiți un dialog despre turiștii care adună scoici din nisip;
 - scrieți ce gânduri credeți că are bătrânul care a coborât de pe vapor;
 - compuneți o discuție posibilă între cele două femei care se plimbă la Constanța.

Corneliu Baba – Culegătorii de scoici

George Catargi – Întors acasă

Nicolae Vermont – Promenadă la Constanța

Lacul Techirghiol și nămolul vindecător

În Dobrogea sunt multe sate și orașe cu nume neobișnuite, rămase de pe când această parte a României făcea parte din imperiul turcesc: Murfatlar, Sarichioi, Medgidia, Babadag, Topraisar, Techirghiol. Orașelul Techirghiol de astăzi este urmașul unui sat aflat pe malul lacului cu același nume. În turcește lac se spune ghiol. Techirghiolul, adică ghiolul lui Techir, are o legendă neobișnută, pe care localnicii ți-o spun cu plăcere, dacă ajungi pe meleagurile lor.

Se spune că un turc bătrân, olog și orb, pe nume Techir, rămăsese singur, doar cu măgarul său. Pe malul ghiolului verile sunt domoale și însoțite. Iernile însă sunt umede și reci, cu mult vânt, iar lui Techir îi păreau și mai grele din cauza durerilor de oase pe care le avea din pricina reumatismului. Într-o zi de vară, în timp ce cărau spre casă niște coceni de porumb, Techir și măgarul său au ajuns pe malul lacului. Cum măgarul este un animal de multe ori neascultător, în loc să țină calea pe mal, a intrat în lac să se răcorească.

Trebuie să știți că în lacul foarte sărat și pe malurile lui s-a depus cu vremea un strat gros de nămol, ca o cremă neagră, unsuroasă și greu mirositoare. Măgarul s-a afundat în tina groasă de pe fundul lacului și n-a mai putut să iasă din apă. S-a chinuit bătrânul turc ore în șir să îl tragă afară, dar și el se afunda și aluneca prin nămol. După o vreme, spre asfințit, măgarul lui Techir s-a clintit din loc și a ieșit pe mal. S-au dus acasă oboșiți și au dormit buștean. Dar a doua zi, bătrânul a observat că oasele nu-l mai dor așa tare, că poate să-și îndoaie genunchii cu ușurință, că vede mai clar cu ochii, iar rănila de pe spatele măgarului, făcute de poverile multe și grele pe care bietul le căra, s-au vindecat. N-a fost greu să-și dea seama că nămolul mirositor și apa caldă și foarte sărată a lacului au făcut aceste minuni.

Faptul că nămolul din lacul Techirghiol ar fi miraculos s-a răspândit cu repeziciune. În multe părți s-a auzit de însănătoșirea minunată a lui Techir și a măgarului acestuia. De atunci, puhoi de oameni suferinzi merg la Techirghiol să se scalde în lacul sărat și să se ungă cu nămol. A mers vestea că lacul și nămolul de la Techirghiol tămăduiesc bolile de oase și întineresc trupurile bătrânilor, iar

vechiul sat de turci și de tătari a devenit o stațiune balneo-climaterică pentru tratarea diferitelor boli motorii.

Iar ca amintire a legendei de demult și în semn de recunoștință pentru bătrânul turc Techir și pentru măgarul său îndărătnic, mai-marii orașului au ridicat un monument neobișnuit, ca și numele localității, de care dai cu ochii de cum intri în oraș și ți se așterne în față oglinda lacului sărat. Acum, că știți legenda acestor locuri, imediat veți recunoaște personajele din acest grup statuar aflat în centrul orașului Techirghiol.

Teme:

1. Faceți rezumatul lecturii.
2. Căutați pe hartă localitățile ale căror denumiri le-ați întâlnit în text.
3. Descrieți grupul statuar de pe malul lacului.

Interjecția

Interjecția este o parte de vorbire neflexibilă care exprimă, prin sunete articulate, senzații, stări sufletești, manifestări de voință ale vorbitorului sau imită sunete și zgomote din natură.

Clasificarea interjecțiilor

După structură, interjecțiile se grupează în următoarele clase:

- interjecții simple: ah!, aoleu!, of!, vai!, bre!, poc!, bravo!, halal!, adio!
- interjecții compuse: cioc-boc!, hodoronc-tronc!, tic-tac!, trosc-pleosc!, treanca-fleanca!, tura-vura!

După semnificația lor, interjecțiile sunt de trei feluri:

- *interjecții cu valoare emotivă* (exprimă senzații sau sentimente): a!, ah!, aoleu!, aș!, brr!, bravo!, ehe!, halal!, hm!, oho!, of!, poftim!, ura!, vai!, zău!
- *interjecții care exprimă un act de voință sau servesc ca mijloc de adresare*: ajutor!, aho!, alo!, bre!, cea!, cuțu-cuțu!, haide!, hăis!, ho!, iată!, măi!, pst!, ptru!, pui-pui!, stop!, zât!
- *interjecții imitative sau onomatopee* (reprezintă reproducerea aproximativă a sunetelor din lumea înconjurătoare): bang!, bâz!, boc!, bâldâbâc!, buf!, cirip!, cotcodac!, cucu!, cucurigu!, gogâlt!, ham!, haț!, hor!, mârr!, piu!, pleosc!, trosc!, zdup!, zvâr!

Teme:

Traduceți în limba maghiară următoarele enunțuri care conțin interjecții:

Vai, mă doare!

Ura, am învins!

Din desișul pădurii se auzea: mor-mor-mor!

Hai, la culcare!

El atunci trosc! una la ceafă!

Era vai și amar de capul lor!

Bătea cioc! cioc! la fereastră.

Au, m-am lovit!

Na, să te sature!

Din ogradă se auzeau: ham-ham, muuuu, cotcodac și cucurigu.

Venea lipa-lipa pe cărare.

LECTURI SUPLIMENTARE

CROATICA

Nicolae Labiş

ÎNTÂLNIRE CU MAMA

Deci iată cartierul de târg moldovenesc
În pomi e aur şi-n geamuri galben soare.
Desigur că pe mama acasă-am s-o găesc.
Acu, tata-i la muncă pe câte mi se pare.

Vin tot mai rar pe-acasă, departe-i şi n-am timp
Adesea luni de zile nu-mi amintesc de casă
Când zeci de neajunsuri mă cer şi când un glas
Ce-i izvorât din suflet, pe suflet mă apasă.

S-au coşcovit pereţii îmbătrâniţi de ploi
Sunt mai tocite, parcă, şi scările de piatră.
Cu coada răsucită, smulgându-se din laţ,
Văd m-a uitat şi câinele – mă latră.

Dar mama ... Se încurcă în fuste alergând
Acum îi simt mireasma de prună şi de pară
Cum o simţeam atunci, când prune ne-aducea
Copiilor, ce ne jucam afară.

Rămânem în tăcere pe banca de stejar;
Cu palmele uscate fierbinţi, ea mă mângâie
Obrazul ars de soare şi părul plin de praf,
Plin de polenul auriu din grăie.

George Coșbuc

CONCERTUL PRIMĂVERII

Chiar acum din crâng venii
– Și c-o veste bună!
Iarăși e concert, copii;
Merg și eu, și tu să vii,
Mergem împreună.

Vrei programă, lămurit?
Stai puțin să caut.
Cucul, un solist vestit,
De printr-alte țări venit
Va cânta din flaut.

Cântăreața dulce-n grai,
Cea numită „perla
Cântăreților din mai“
Dulce va doini din nai
Multe doine mierla.

Va-ntona apoi un psalt
„Imnul veseliei“
Corul dintr-un fag înalt.
Vor cânta-n sopran și-n alt
Graurii câmpiei

Turturelele-n tenor,
Și-alte voci măiestre,
Toate după glasul lor.
Vor urma după-acest cor
Fel de fel de-orchestre,

Voci de gaită cari fac
Să scoboare ploaia,
Și-ntr-o scoarță de copac
O să bată tica-tac
Tactul gheunoaia.

Iar naționale-apoi,
Cobze și-alte hanguri,
Glas de fluier și cimpoi
Pitpalaci și cintezoii
Și-un taraf de hanguri.

Se vor pune-apoi pe joc
Până chiar și surzii,
Când vor prinde dintr-un loc
Să ne cânte hori cu foc
Din tilincă sturzii.

Vom cânta și noi ce-om ști,
Cântece din carte.
Și, de va putea veni
Vântul, și el va doini,
Că e dus departe.

Cine-i contra, să-l vedem,
Ca să-l știe soții!
De-aveți chef, tovarăși, bem –
Ura-n cer! Cu toții-avem,
Mergem dar cu toții!

Virgil Carianopol
COVOR ROMÂNESC

Ca o câmpie, oglindind întinsul,
Cu păsări care-i stau pe crengi cântând,
Privindu-1 lung, aduce-n el nestinsul
Din depărtate vremuri luminând.

Împestrițat cu crini și lămâiță,
Cu albăstrele și cu maci duișori,
Vii, flori de liliac sau romaniță
Te fac să te apleci, să le miroși.

Pus în perete, lângă pat, în casă,
Te-ntinzi sub el ca-n margini de câmpie.
Îi simți răcoarea dulce de mătăasă,
Și parcă vântu-1 simți cum te adie.

Lucrat adânc din lână și culoare,
Cu-nseninări și arbori fel de fel,
Odihna lui te-mbie la visare
Și la un somn pe pajiștea din el.

Iar când în seară luna cu lumină
Lovește-n el, cu razele pieziș,
Un greier sare, crede că-i grădină
Și cântă de acolo pe furiș.

Constanța Buzea

TĂCUTUL ȘI LIMBUTUL

Și tăcutul, și limbutul,
Scot merindea pe ștergar:
Pâine dulce, oușoare,
Ceapă, brânză și mărar.

Nici tăcutul, nici limbutul
Lesne firea nu și-o schimbă,
Poate doar atunci să fie,
Când mi-o crește păr pe limbă.
Cel tăcut de prânz se-apucă

Și înghite pe tăcute.
Pe limbut limba-l mănâncă,
Spune vrute și nevrute:
Cum a tras mîța de coadă,
Ba cum a făcut-o fiartă,
Ba cum a lăsat-o baltă
Și-a răs ciob de oală spartă,

Ba cum a-nghițit gălușca
Fără nod și fără ghiolț,
Cum își ies unii din pepeni
Și cum dau din colț în colț.

Cum era negru de foame
Și-a mâncat ouă de struț,
Cât e el de cumsecade,
A căzut din lac în puț,

Cum i-au luat vorba din gură,
Cât a fost el de înfipt,
Unii-au vrut să-i sufle-n ciorbă,
Alții să-l mănânce fript...

Ion Creangă
ACUL ȘI BAROSUL

Acul: – Moșule, de ce ești zurbagiu? Te sfădești neconținut cu soră-ta nicovala, țipați și faceți larmă, de-mi țiuie urechile. Eu lucrez toată ziua, și nime nu-mi aude gura.

- Iaca, mă!... da de unde-ai ieșit, Păcală?
- De unde-am ieșit, de unde n-am ieșit, eu îți spun că nu faci bine ceea ce faci.
- Na! vorba ceea: a ajuns oul mai cuminte decât găina. Măi băiete, trebuie să știi că din sfadălia noastră ai ieșit; ș-apoi tu ni cauți pricină?
- Mă rog, iertați-mă! că dacă n-ar fi fost focul, foile, pleafura și omul care să vă facă să vă deie nume, ați fi rămas mult și bine în fundul pământului, ruginite ca vai de voi.
- Măsură-ți vorbele, băiete! Auzi, soră nicovală, cum ne râde acușorul?
- Aud, dar n-am gură să-i răspund; și văd, dar trebuie să rabd.
- Vorba ceea, soro: „Șede hârbu-n cale și râde de oale“. Măi pușchiule! Ia să vedem, ce ai făcut tu mai mult decât noi?
- Ce am făcut și ce fac, îndată ȝ-oiu spune. Ca să nu lungesc vorba, hainele bărbătești și femeiești, din creștet până în tălpi, și alte nenumărate lucruri fru-

moase și scumpe, fără de mine nu se pot face. Mergi la croitor, intră în bordeiu, suie-te în palat, ai să mă găsești. Fetele mă pun în cutiuțe aurite, mă înfing în perinuțe de mătăsă și îngrijesc de mine ca de un mare lucru.

– Da' în stogul de fân nu vrei să te puie, mititelule?

– Nici în stogul de fân, dar nici trântit într-un ungher al ferăriei, ca tine. Ia spune-mi: te mai ie cineva în mână decât ferarul?

– Ia ascultă, te prea întreci cu șaga, picuile! Dacă șezi la cinste, și toți îngrijesc de tine, cum zici, de ce li împungi degetele?

– Da împung pe cască gură cel somnoros, pentru că voiesc să iasă din mâna lui, prin ajutorul meu, multe lucruri folositoare și frumoase. Tu, pentru ce bați ferul cel culcat pe nicovală și ruginit ca și tine? Nu ca să faci din el lucruri mai bune și mai frumoase?

– Măi... da' bun ești de gură!

– Și de gură, dar și de lucru.

– Ei bine, tu mi-ai înșirat verzi și uscate; ia stăi să-ți spun și eu pe ale mele: toporul, barda, ciocanul, cleștele, vâtraiul și nenumărate unelte și mașini de fer, unele de-o mărime urieșă, iar altele mici și bicisnice ca tine, pututu-s-au face până n-au trecut printre nicovală și ilău? Casa, bisericile, corabia, puștile, tunurile și alte lucruri nenumărate, așa-i că n-ar fi, de nu eram eu? Tu îmi spui de haine frumoase; eu Țoiu spune de casă, de sapă, de secere, de coasă și de plug. Tu îmi spui mai mult de frumos, eu Țoiu spune de cele neapărat trebuincioase.

– Mă faci să te-apuc iar la scărmanat, moșule baros. Haine i-au trebuit omului întâi, căci nu era să umble cu pielea goală și desculț ca găștele.

– Te-ai încurcat cu socotelile, măi băiete. Ba de mâncare și casă i-a trebuit omului întâi și-apoi haine frumoase, cum zici tu; cu rufe de ale tale îți ghiorăiesc mațele de foame. Ai auzit vorba ceea, că „Golătatea încunjură, iar foamea dă de-a dreptul“.

– Măi! da' ruginit mai ești!

– Ruginit cum sunt, eu v-am făcut și trebuie să ascultați de sfaturile mele.

– Așa este, dar te prea lauzi; las' mai bine să te laude alții. Și tu faci trebi bune, și eu; numai atâta, că tu faci lucruri mai din topor, eu mai delicate; tu șezi totdeauna cu ferarul cel uns de cărbuni, iar eu șed cu croitorul și cu tot felul de persoane.

– Iar ai început, ghibirdic fudul și guraliu? Croitorul tău trebuie să împungă mai mult de zece ori, până când ferarul meu mă rădică o dată; croitorul tău rupe altă dată pe zi câte zece ace; ferarul însă mă are pe viață, ba mă poate lăsa și de

zestre la copiii de copiii săi. Ş-apoi încă una: cine dintre aceşti doi meşteri e mai grebănos şi mai gubav? Ferariul meu, ori croitoriul tău?

– Moşule! eşti bătrân şi multe mai ştii; fie pe-a dumitale.

– Bine mititelule! Ia acum ai mai venit de-acasă. Zi mai bine că industria sau meşteşugurile, noi le-am adus în lume; că bogăţiile cele mari, nouă se datoresc. Mi-ai zis ruginit şi ţi-ai zis cioplit; mie-mi pare bine ca strănepoţii mei să fie mai ciopliţi decât mine; cu timpul se cioplesc toate... Numai nu vă fuduliţi şi nu uitaţi obârşia voastră, ca nu cumva să vă ciopliţi prea tare şi să rămâneţi care fără urechi, care fără dinţi, care fără gură, care fără zimţi, adică nişte cioarse de nici o treabă. C-apoi atunci iarăşi mi-ţi ajunge drăguş la căuş, şi soră-mea nicovala vă va ţine în spate, iar eu vă voi bate pe rudă pe sămânţă, ca să prindeţi la minte.

Mihai Eminescu

BORTA-VÂNTULUI

Era un om sărac-sărac, ş-avea o mulţime de copii. Acum era în vremea foamei şi el a muncit v-o săptămână pe un căuş de grăunţe. Acu s-a dus la râşniţă cu dânsle. După ce le-o râşnit, a ieşit afară cu căuşul cu făină şi s-a pornit o furtună mare şi i-a luat toată făina din căuş. Da el straşnic s-o mâniat. „Nu mă las eu aşa cu una cu două“, şi face un şumuiag de paie şi porneşte.

Îl întreabă un om:

– Unde te duci, cumătre?

– Mă duc s'astup borta vântului, că mi-a luat făina din căuş.

– Da unde-i nimeri-o?

– Unde-a fi acolo mă duc.

Mergând el loc depărtat a ajuns pe Dumnezeu şi sfântul Petre (erau pe pământ pe-atunci).

– Unde te duci, omule?

– Mă duc s'astup borta vântului, că mi-o luat făina din căuş.

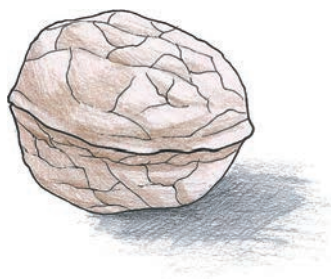
Dar D-zeu i-o zis aşa:

– Omule, nu te mai duce. Na-ţi o nucă... da pân acasă să nu zici: nucă, deschide-te.

Întorcându-se el înapoi, a'noptat ş-a ajuns la un om şi s-a rugat să-l primească să doarmă acolo peste noapte.

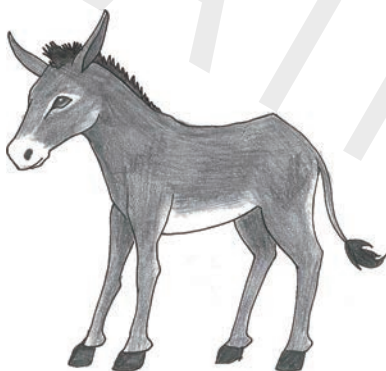
- De unde vii bade? I-ntreabă omul cela.
- Mă duceam s'astup borta vântului ș'am întâlnit un nebun pe drum și mi-o dat o nucă și-a zis să nu zic pân'acasă: nucă, deschide-te. Ce-a mai fi și asta?
- Femeia omului, vicleană. Ia o nucă'n mână și zice:
- Ia, să-ți văd nuca.

Îi schimbă nuca omului. Și pe urmă se duce'ntr-un ocol și zice: nucă deschide-te. Dacă o zis - atâtea vite ce-o ieșit, oi, cai, hei, o bogăție'ntrăagă. Știi mata, putere dumnezeiască!

Se duce - a doua zi acasă „Nucă deschide-te!”. Nuca de unde să se deschidă.

- Hai bată-mi-l Dumnezeu vânt și moșneagul lua-l-ar dracu. Mă duc s-astup borta vântului și să bat pe moșneag de ce m-o viclenit.

Ajunge iar pe Dumnezeu. Da D-zeu, știi, putere dumnezeiască, acu era altfel la față, nu l-o cunoscut.

- Unde te duci, bade?
- S'astup borta vântului și să ucid moșneagul, la ce m-o viclenit.
- Na-ți, bade, un măgar. Da să nu zici pân'acasă: măgar baligă-te.

– N-oi zice.

Se-ntoarce el iar pe la omul cela. Da omul cela-l ospătează și-i dă vin să bea, și omul s-o chefulit și-a adormit pe laiță. Da erau niște țigani cu șatra acolo și-avea măgar și omul s-o dus și-o cumpărat și-a schimbat măgarul. Omul a doua zi se scoală, ia măgarul și se duce-acasă și-i zice: măgar, fă bani! Măgarul, de unde? El apucă un druc și ncepe a dișăla măgarul.

– Acu nu-l mai iert eu.

Se pornește să-ntâlnească pe moșneag și s'astupe borta vântului. Întâlnește pe D-zeu.

– Na-ți bade, o cârjă, da să nu zici pân acasă: cârje-ncârjește-te.

La cârja, vine pe la omul cela. Acu'mul i-a dat și mai strașnic ospăț și s-a sfătuit că dac'or vede ce-a mai da și cârja, pe urmă să-l omoare, ca să nu presupună că el i-o luat. Acu zice omul femeii:

– Măi, femeie, noi hai cu cârja'n zămnic (becin) și să închidem ușa și-a să zicem: cârjă'ncârjește-te.

Se vără. Cârja unde începe a bate și-a zdrobi... Până omul era cu chef, până s-a trezit, ei erau uciși ca merele.

– Bade, ți-om da și măgar și nuca, numai mă rog, scoate-ne.

Acu omul i-o lăsat de i-o bătut și mai bine. A luat măgarul, cârja și nuca și s-o pornit acasă. Așa s-a făcut de bogat acu, de-a ajuns veste pân la-mpăratul. Atâția bani avea el, de-o semănat și-o crescut grâu de aur. Acu împăratul a auzit că are un lan de aur și-o trimis doi sufragii să-i dea sămânță, să semene și-mpăratul.

– Să spui împăratului că nu vreau să-i dau, să văd ce mi-a face. Împăratul când a auzit așa, strașnic s-o mâniat și-o gătit oștire, să se ducă cu război asupra lui. Împăratul era frunte, știi, mai mare. Și-a venit pân la ușa lui și-o strigat să iasă

afară. Da el ave bani, da tot cu straie de-a noastre, nu cu straie leșești. El pune cârja sub suman și iese afară. Acu'mpăratul cu atâtea mii de oameni i-a fost rușine singur lui să se ducă el numai cu unul să se lupte. A zis:

– Omule, arată-ți tu întâi puterea.

– Bine, măi împărate. Cârje'ncârjește-te, la tot soldatul câte două și la împăratul nouă. (Cârja era dumnezeiască, tot în cap păcăia.)

O nebunit și pe soldați și pe-mpăratul. S-o dus împăratul, ș-o rămas pace ș-o trăit bine. Să dea D-zeu să trăiască și copiii mei așa!

Mircea Sântimbreanu

O POVESTE PLECTICOASĂ

GREU E SĂ FII BUNIC! În primul rând să stai mereu – așa vor povestitorii – la gura sobei (asta e tribuna bunicilor – incomoda tribună, orice ați zice).

În al doilea rând să-ți tremure vocea, în al treilea rând, după ce că-ți tremură glasul, să tot spui și să spui la povești, în al patrulea rând să ai cel puțin un nepot – de fapt asta merita s-o amintesc în primul rând – în al cincilea rând, dar ce să mă amestec eu? La urma urmei, nu sunt decăââât locțiitor de bunic. Nici demisia nu mi-o primește nimeni. Așadar, eu am un nepot. Nu-i sunt bunic, pentru că îi sunt doar unchi. Și de vreo două zile mă aflu în vizită la părinții nepotului meu.

– O, ce bine că ai venit – m-au întâmpinat ei – o să aibă cine-i spune povești lui Mirciulică.

„Nimic mai firesc, mi-am zis foarte liniștit și chiar bucuros. Dacă ai un nepot, n-ai decât să-i spui povești.“ Și, în prima seară, apropiindu-mă de gura sobei care duduia – înfricoșat să nu-mi ia foc hainele noi – m-am apucat să-i povestesc.

Mirciulică stătea cu fruntea pe genunchii mei. Păcat că n-am făcut o poză. Aș fi pus-o drept copertă pe o carte din care n-am scris decât titlul: „Bunic la 13 ani“.

Am început să-i povestesc. Știți, voiam să-i fac o impresie bună. N-o să-mi luați deci în nume de rău dacă, scotocindu-mi creierul în căutarea celei mai reușite povestiri ale mele, am început să-i povestesc una de... Petre Ispirescu.

– A fost odată ca niciodată, am început cu glas tremurător... A fost odată o fată frumoasă și harnică...

– A fost? Acum nu mai este?

– Nu, pușorule, acum nu mai este.

Am simțit că ceva nu e în ordine. Mirciulică a lăsat buza în jos. M-am uitat cu teamă să nu și-o frigă de plită. Am auzit o sfârâitură, apoi încă una, și am tresărit. Îi curgeau lacrimile pe sobă.

– Și de ce nu mai este fata harnică și frumoasă? A murit? m-a întrebat cu glasul sugrumat.

– Bineînțeles. E tare mult de atunci.

– Nu vreau să moară! a țipat băiețașul deodată, și pe fața lui mică se citea o asemenea tulburare, încât m-am speriat și, uitând pentru moment de Petre Ispirescu, am adăugat:

– Bine, atunci n-a murit...

– Ce bine îmi pare... că n-a murit... a oftat bucuros Mirciulică. Acum zi-i mai departe.

– Și fata harnică și frumoasă avea o mamă vitregă...

Iar a clipit Mirciulică, încruntându-se:

– De ce avea o mamă vitregă?

– Pentru că mama ei bună murise...

– Da? Nu vreau să moară... Nu vreau! Nu vreaaau!

– Bine, dar înțelege-mă, dacă nu moare mama bună, nu poate să aibă o mamă vitregă. E clar!

– Și de ce să aibă o mamă vitregă?

– Pentru că dacă n-are o mama vitregă, n-o mai alungă nimeni de-acasă, în lume...

– Pe cine?

– Pe fata cea harnică și frumoasă.

– S-o alunge în lume? Nu vreau! a început el să urle atât de tare, încât mi s-a făcut și mie milă de fata cea harnică și frumoasă...

– Fie, am zis. Îți spun altă poveste, sunt doar atâtea...

Am început: A fost odată o fetiță cuminte. O chema Scufița Roșie. Și bunica ei care locuia într-o pădure era tare... adică, cum să spun, era bolnavă...

– Nu vreau să fie bolnavă, mi-a poruncit băiețașul.

– Nici nu era bolnavă rău. Mi se pare că avea o gripă – adică nu, am schimbat repede diagnosticul, văzând că Mirciulică nu e de acord cu gripa – un fel de guturai, strănuta și îi curgea nasul... Atâta tot...

– De ce să-i curgă nasul? Trebuie să-i curgă nasul?

– Da. Pentru că altfel fetița nu se duce în pădure să-i ducă bunicii un ceai fierbinte, și nu se întâlnește cu lupul, și n-o mănâncă lupul, am izbucnit la capătul răbdării.

– Foarte bine. N-o mănâncă lupul, se bucură, bătând din palme, Mirciulică. Spune mai departe!

De data asta am început să lăcrimez eu.

– Dragă Mirciulică, crede-mă, nu se poate să n-o mănânce lupul. Pe cuvântul meu că nu se poate. Cel mult, știu eu, să nu-și ascuță prea tare dinții, sau să se facă, să se facă doar că n-o vede și să treacă pe lângă ea... Dar nu, trebuie să o vadă...

– Bine, o vede.

– Dar dacă o vede, o mănâncă...

– Atunci să n-o vadă...

Încurcată afacere. Simțeam că-mi crapă țeasta. Ce să fac? Mă frământam le-oarca de sudoare. Să-i spun povestea cu cei doi copii rătăciți? Nici vorbă. Parcă o să vrea Mirciulică să se rătăcească? Atunci cu căprioara rănită. Nici asta.

– Uite ce e, Mirciulică. Am să-ți spun o poveste cum îți place ție. Dar mâine seară... Acum am nițică treabă. Bine?

Băiatul a mormăit nemulțumit, dar a plecat la culcare. Am plecat și eu. N-am închis ochii toată noaptea. A doua zi, nu m-am atins de mâncare. M-am

rotit în jurul mesei până ce-am amețit, dar în sfârșit, spre seară, găsisem ce să-i povestesc... L-am chemat la gura sobei și, legat cu o prișniță la cap, am început:

– A fost odată, și mai este și acum, o fată, pe nume Ileana Cosânzeana. Și Zmeul n-a răpit-o... iar Făt-Frumos o caută peste tot, dar pentru că ea nu fusese răpită, el n-o găsea nicăieri... A colindat Zmeul toată lumea, numai acasă nu o căutase!... Putea să-i dea un telefon, dar nici prin minte nu-i trecea că Ileana este acasă. Și într-o zi, s-a întâlnit cu Zmeul. Și Zmeul l-a rugat să-i taie capul. Dar Făt-Frumos, nici gând. Ba, dimpotrivă, i-a dat șapte antinevralgice pentru cele șapte capete, dacă l-or durea vreodată. Pe deasupra i-a mai dat și adresa unui medic și a plecat mai departe. Și s-a întâlnit cu Zgripturoaica... Era o zgripturoaică foarte cumsecade, care i-a dat un ulcior cu apă vie, spunându-i:

– Să știi, Făt-Frumos, că n-o să ai nevoie de apă vie pentru că nimeni n-o să te omoare niciodată.

Și l-a ospătat cu de toate. Ba la plecare i-a mai dat și un fâraș pentru jărat, dacă o să i se facă foame calului... Și a mers Făt-Frumos mai departe, până s-a întâlnit cu Muma Pădurii. Era o batrână foarte simpatică și cu chef de vorbă, ca toate bătrânele...

– N-ai văzut-o pe Ileana Cosânzeana? a întrebat-o Făt-Frumos.

– Nu, fătu meu. Probabil că este acasă.

Făt-Frumos s-a înapoiat acasă și a găsit-o pe Ileana Cosânzeana plângând amarnic: i se arseseră plăcintele.

– Nu-i nimic! a strigat Făt-Frumos. Așa îmi plac plăcintele. Arse.

Mirciulică nu m-a întrerupt deloc. Inima îmi bătea biruitor. Mă simțeam gata să devin bunic de-a binelea. Îmi rotunjeam glasul, apoi îl lăsam să tremure și căutam zadarnic barba să mi-o mângâi, ca orice bunic. În sfârșit, mi-am înălțat vocea și am isprăvit:

- Și au făcut nuntă mare, mare, și trăiesc desigur și astăzi, pentru că n-au murit... Ei, l-am întrebat repede, cu fața luminată: ți-a plăcut, nu-i așa?
Mirciulică m-a privit lung, apoi a plesăit din buze disprețuitor:
– Plicticoasă poveste! Plic-ti-coasă!
Și mi-a întors scârbit spatele. Uf, greu e să fii bunic!

Nina Casian

A MURIT LUCHI

Un clopoțel a început să se smucească deasupra ușii, speriat. Parcă vrea să-și rupă frânghiuța și s-o ia la fugă. Intrăm în clasă. Pupitrul e înalt. Mă ridic în vârful picioarelor, mă sprijin în coate și abia izbutesc să mă așez, strâmb, pe-o margine de bancă. Fetele se foiesc o vreme, pe urmă se astâmpără.

– Casian Alexandra!

E numele meu. Știu. Dar nu răspund. Pe mine nu mă strigă nimeni așa. Toată lumea mă strigă Luchi... Îmi vine-a râde. Așa-i de caraghios să te strige cineva Casian Alexandra! Ca și cum ar striga-o tata pe mama, în loc de Catia, Casian Ecaterina. Doamna se uită la mine și râde. Are-un dinte de aur, drept în față.

– Cu mata vorbesc fetițo... Cum te cheamă?

Am uitat că banca e înaltă și cad de sus, bocănind, în picioare. Simt în jurul meu râsul stăpânit al clasei.

– Cum îți zice mama acasă? stăruie doamna tot blând, dar c-un fel de nerăbdare parcă.

– Luchi! sare de lângă mine, răpezind înainte două degete ascuțite, una bondoacă și zburlită, Luchi, ca la căței!

Toate fetele se uită la mine. Încă nu râd, dar ochii lor împung și dor. Și dintr-o dată mi-e rușine de numele meu, mi-e rușine de mine, mi-e rușine de tot.

– Nu-i adevărat! Acasă, mama îmi zice... Casian Alexandra! răspund repede, ca să se isprăvească odată, uitându-mă urât spre zburlită.

S-a isprăvit. Nu mă mai întreabă nimeni nimic. Mă așez la locul meu și mă uit la mine, la fetița asta nouă pe care-o cheamă Casian Alexandra și pe care parcă n-o cunosc. Casian Alexandra are șorț negru, de sub care nu i se mai văd genunchii, ciorapi lungi prinși cu gumă de pieptăraș, și guler de pichet alb, care-o supără puțin, cum o supără și cozile împletite prea strâns, care-i trag ochii spre tâmpile ca la chinezoaice. Stă cuminte cu mâinile pe pupitrul și i-e rușine că o

cheamă Luchi, ca pe căței... Dar nu-i adevărat. N-o cheamă Luchi. Luchi nu mai este. A rămas pe undeva pe-acasă, poate în lădița din cămară, printre resturile de jucării pe care nu le mai știe ce-au fost și care nu mai au nume.

Luchi era mică, Luchi era proastă, Luchi era caraghioasă. Luchi era fericită... Lui Casian Alexandra i-e milă de Luchi. I-e milă, ca de păpușa moartă căreia i-a cules ochii verzi și reci de pe covor, într-o dimineață de Crăciun... demult...

Mă uit la turnul bisericii, pătrat și greu. Două ciori încearcă să se așeze alături pe spițele crucii. Dar vântul le umflă penele și le suflă jos. Le văd întâi limpede, pe urmă cenușiu, ca printr-o ploaie mărunță și deasă. Liniile se strâmbă. Turnul stă acum hait, crucea s-a întors ca semnul înmulțirii. Cum să nu cadă ciorile, să-racele? Ceva fierbinte îmi frige obrajii reci. Și doar nu plâng.

– Ce ai, Casian? Ți-e rău?

– Nu, doamnă...

Nu i-e rău lui Casian. Îi vine să plângă în gura mare și nu poate. Dacă doamna ar fi întrebat-o: – Ce ai, Luchi? Poate că ar plânge. Și ar fi mai bine... Dar Luchi nu mai este nicăieri. Luchi a murit. În locul ei o școlăriță cuminte clipește mărunțul și-și înghite lacrimile care au, pentru întâia oară, un gust de cenușă...

GHIDUL BUNELOR MANIERE

Bunele maniere în caz de guturai

Se întâmplă uneori să ne îmbolnăvim, dar să nu putem rămâne în casă. În asemenea situații, prima grijă, când ieșim în public, ar trebui să fie să nu-i molipsim și pe alții, căci guturaiul este foarte contagios. Medicii afirmă că o metodă eficientă de a controla răspândirea infecției este alegerea locului unde strănuți sau tușești. Cel mai bine este să strănuți în mâneca hainei sau în îndoitura cotului, mai degrabă decât să-ți acoperi nasul și gura cu mâna. Asta ar fi noua etichetă în caz de tuse și strănut. Oricum, asta nu te scutește să te speli conștiincios pe mâini, cu apă caldă și săpun, un alt mijloc foarte bun de a limita împrăștierea infecțiilor. Cel mai bine e să te ștergi cu șervețele de unică folosință, decât să folosești o batistă, aceasta fiind un loc propice înmulțirii micro-organismelor.

Manierele în timpul mesei

Primii pași spre lumea manierelor elegante se fac încă din copilărie. Copilul trebuie să stea corect la masă:

- poziția corpului trebuie să fie corectă;
- scaunul nu se apropie foarte tare de masă;
- coatele nu se pun pe masă;
- șervețelul se pune pe genunchi, ca să nu se păteze haina dacă pică mâncare.

Copilul nu bate în masă, în pahare sau farfurii cu tacâmurile, nici nu gesticulează cu tacâmurile în mână:

- tacâmurile și paharul le ține cu toată mâna, cu degetele strâns unite, fără a ridica degetul mic,
- dacă mâncarea este fierbinte, nu suflă în ea, ci așteaptă să se răcească;
- copilul trebuie să mănânce încet, cu înghițituri mici și dese;

- trebuie să mestece foarte bine mâncarea, pentru a nu se îneca;
- nu ține cu mâna farfuria din care mănăcă și nu o înclină pentru a lua ultima picătură de ciorbă sau de supă;
- după ce a terminat de mâncat, aranjează furculița și cuțitul vertical pe mijlocul farfuriei.
- ce duce la obezitate este greșeala părinților de a obliga copilul să mănânce tot din farfurie.

„La masă nu se vorbește”? Nu trebuie să stăm muți la masă. Dar nu provocăm discuții aprinse și certuri. Regula de aur, însă, este „nu vorbi cu gura plină”!

MODA ȘI BUNUL GUST

Alege ceea ce ți se potrivește!

Moda te învață ce să porți, dar asta nu înseamnă că trebuie să te iei după toate tendințele și propunerile designerilor. De exemplu, blugii cu talie joasă care sunt la modă, nu le avantajează pe persoanele cu picioare scurte. Trebuie să ai mereu în vedere imaginea ta.

Dacă ceva arată grozav pe tine, poartă acea piesă vestimentară, dar dacă simți că nu ți se potrivește, renunță. Sfatul este să alegi doar ceea ce ți se potrivește și ceea ce te reprezintă.

Culorile

Primul lucru pe care ochii unei persoane îl percepe sunt culorile, mai ales dacă nu sunt combinate cum trebuie. O combinație între o jachetă galbenă și o fustă de o nuanță puternică de portocaliu va atrage toate privirile, dar nu vor fi priviri apreciative, ci pline de surprindere. De aceea este foarte important să alegi corect culorile. Majoritatea oamenilor care vor să arate mai mult sau mai puțin elegant preferă să poarte haine în nuanțe închise de negru sau gri și doar uneori mai adaugă câte o pată de culoare în ținuta lor. Dar această metodă are și dezavantaje. Ca să nu pareți prea întunecați, prea șterși, alegeți accesorii care să iasă în evidență: o eșarfă colorată, o cravată potrivită cu cămașa, dar în culori mai vesele. Regula recomandă să nu combinăm mai mult de trei culori în aceeași ținută.

Ai grijă cum combini culorile hainelor: să nu cumva să obții un efect de papagal, în loc de curcubeu armonios.

Temă:

Priviți reclamele bilingve vechi de mai jos. După modelul lor, creați reclame bilingve pentru produse actuale: produse alimentare (dulciuri, legume, băuturi răcoritoare), puncte de atracție turistică (peșteri, cabane, muzee), unități comerciale (cofetărie, restaurant, brutărie, măcelărie).

GHID GRAMATICAL
AL LIMBII ROMÂNÊ
ÎN TABELE

CAZURILE SUBSTANTIVULUI

CAZURILE SUBSTANTIVULUI ÎNTREBĂRI

FUNCȚIILE SINACTICE

Nominativ (N.)

Cine? Ce?

- **subiect:** Soarele răsare de după dealuri.
- **nume predicativ:** Pădurile sunt plămâni plane-tei.

Acuzativ (Ac.)

Cine este?

- **nume predicativ:** Florile sunt pentru prietena mea.

Ce fel de?

- **atribut substantival prepozițional:** Boabe de rouă străluceau pe iarbă.

Pe cine, ce?

- **complement direct:** Văd drumul care duce spre casă.

Despre cine, ce...?

- **complement indirect:** Vorbim despre vacanța de iarnă.

Unde?

- **complement circumstanțial de loc:** Omul a ră-mas în mijlocul străzii.

Când?

- **complement circumstanțial de timp:** Am ajuns după ora de chimie.

Cum?

- **complement circumstanțial de mod:** Apa din fântână era rece ca gheața.

Dativ (D.)

Cui?

- **complement indirect:** Prietenilor le acord încre-dere. Datorită eforturilor depuse, am obținut re-zultate bune.

Genitiv (G.)

Al, a, ai, ale cui?

- **nume predicativ:** Prăjiturile sunt ale Roxanei.
- **atribut substantival genitival:** Cartea colegului este pe bancă.
- **atribut substantival prepozițional:** Lupta împotriva poluării continuă.
- **complement indirect:** Tânăra încerca să înainteze contra vântului.
- **complement circumstanțial de loc:** Barza se opri din zbor deasupra cuibului.
- **complement circumstanțial de timp:** În timpul nopții nu facem zgomot.

Vocativ (V.)

Nu are funcție sintactică

DECLINAREA CU ARTICOL NEHOTĂRÂT

SINGULAR

Cazuri		Masculin	Feminin	Neutru
N.	cine?	un elev	o elevă	un tablou
Ac.	pe cine ? ce ?	(pe) un elev	(pe) o elevă	un tablou
D.	cui ?	unui elev	unei eleve	unui tablou
G.	al, a, ai, ale cui ?	unui elev	unei eleve	unui tablou
V.	–	–	–	–

PLURAL

Cazuri		Masculin	Feminin	Neutru
N.	cine?	niște elevi	niște eleve	niște tablouri
Ac.	pe cine ? ce?	(pe) niște elevi	(pe) niște eleve	niște tablouri
D.	cui ?	unor elevi	unor eleve	unor tablouri
G.	al, a, ai, ale cui ?	unor elevi	unor eleve	unor tablouri
V.	–	–	–	–

MODURILE VERBULUI

MODURILE PERSONALE (PREDICATIVE)

MODUL INDICATIV

Indicativul exprimă o acțiune care e în legătură cu o persoană, sub forma unor timpuri bine delimitate:

- **prezent:** *cânt, cânti, cântă, cântăm, cântați, cântă;*
- **trecut:** imperfect, perfect simplu, perfect compus, mai mult ca perfect;
- **viitor:** viitor propriu-zis, viitor anterior.

Formele indicativului trecut

Imperfectul

La **imperfect** acțiunea este situată în trecut, față de momentul vorbirii neterminată:

Modele de conjugare

Conjugarea întâi	Conjugarea a doua	Conjugarea a treia	Conjugarea a patra	
învăț-a-m	ved-ea-m	spun-ea-m	dorm-ea-m	cobor-a-m
învăț-a-i	ved-ea-i	spun-ea-i	dorm-ea-i	cobor-a-i
învăț-a	ved-ea	spun-ea	dorm-ea	cobor-a
învăț-a-m	ved-ea-m	spun-ea-m	dorm-ea-m	cobor-a-m
învăț-a-ți	ved-ea-ți	spun-ea-ți	dorm-ea-ți	cobor-a-ți
învăț-a-u	ved-ea-u	spun-ea-u	dorm-ea-u	cobor-a-u

Perfectul simplu

La **perfectul simplu** o acțiune este trecută și terminată de curând:

Modele de conjugare

Conjugarea întâi	Conjugarea a doua	Conjugarea a treia	
învăț-a-i	văz-u-i	trec-u-i	spu-se-i
învăț-a-și	văz-u-și	trec-u-și	spu-se-și
învăț-ă	văz-u	trec-u	spu-se
învăț-a-răm	văz-u-răm	trec-u-răm	spu-se-răm
învăț-a-răți	văz-u-răți	trec-u-răți	spu-se-răți
învăț-a-ră	văz-u-ră	trec-u-ră	spu-se-ră

Conjugarea a patra			
dorm-i-i	cit-i-i	cobor-â-i	hotăr-â-i
dorm-i-și	cit-i-și	cobor-â-și	hotăr-â-și
dorm-i	cit-i	cobor-î	hotăr-î
dorm-i-răm	cit-i-răm	cobor-â-răm	hotăr-â-răm
dorm-i-răți	cit-i-răți	cobor-â-răți	hotăr-â-răți
dorm-i-ră	cit-i-ră	cobor-ă-ră	hotăr-â-ră

La **perfectul compus** se exprimă o acțiune trecută și terminată. Perfectul compus e alcătuit din două verbe: **verbul auxiliar „a avea“: am, ai, a, am, ați, au,** și **participiul** verbului de bază:

*am cântat, ai cântat, a cântat, am cântat, ați cântat, au cântat,
am scris, ai scris, a scris, am scris, ați scris, au scris.*

Mai mult ca perfectul

Mai mult ca perfectul exprimă o acțiune trecută, terminată înaintea altei acțiuni trecute:

Eu plecasem deja când ai venit tu:

Modele de conjugare

Conjugarea întâi	Conjugarea a doua	Conjugarea a treia	
învăț-a-se-m	văz-u-se-m	trec-u-se-m	spu-se-se-m
învăț-a-se-și	văz-u-se-și	trec-u-se-și	spu-se-se-și
învăț-a-se	văz-u-se	trec-u-se	spu-se-se
învăț-a-se-răm	văz-u-se-răm	trec-u-se-răm	spu-se-se-răm
învăț-a-se-răți	văz-u-se-răți	trec-u-se-răți	spu-se-se-răți
învăț-a-se-ră	văz-u-se-ră	trec-u-se-ră	spu-se-se-ră

Conjugarea a patra			
dorm-i-se-m	cit-i-se-m	cobor-â-se-m	hotăr-â-se-m
dorm-i-se-și	cit-i-se-și	cobor-â-se-și	hotăr-â-se-și
dorm-i-se	cit-i-se	cobor-â-se	hotăr-â-se
dorm-i-se-răm	cit-i-se-răm	cobor-â-se-răm	hotăr-â-se-răm
dorm-i-se-răți	cit-i-se-răți	cobor-â-se-răți	hotăr-â-se-răți
dorm-i-se-ră	cit-i-se-ră	cobor-â-se-ră	hotăr-â-se-ră

Viitorul

La timpul **viitor** verbul exprimă o acțiune care se va îndeplini după momentul vorbirii:

Viitorul propriu-zis se formează cu verbul auxiliar a vrea (*voi, vei, va, vom, veți, vor*) și infinitivul verbului de bază:

voi citi, vei citi, va citi, vom citi, veți citi, vor citi.

Viitorul anterior este compus din viitorul verbului a fi și participiul verbului de bază:

Voi fi citit o carte interesantă după ce voi cumpăra-o.

MODUL CONJUNCTIV

Conjunctivul exprimă o acțiune posibilă și realizabilă. Se numește conjunctiv, deoarece se formează cu ajutorul conjuncției **să**.

Conjunctivul are două timpuri: **prezent** și **perfect** (trecut).

Conjunctivul prezent

La **conjunctivul prezent**, la pers. 1 sg., 2 sg., 1 pl., 2 pl., forma verbului este omonimă (la fel) cu forma de indicativ prezent. La persoana a treia, singular și plural:

- verbele terminate la indicativ prezent în –ă au la conjunctiv -e. (învăță – să învețe);
- verbele terminate la indicativ prezent în -e au la conjunctiv -ă. (spune – să spună).

Pentru conjunctiv prezent este caracteristică omonimia pers. 3 sg. = pers. 3 pl.

Modele de conjugare la conjunctiv, prezent:

Conjugarea întâi		Conjugarea a doua	Conjugarea a treia
<i>a învăța</i>	<i>a lucra</i>	<i>a vedea</i>	<i>a spune</i>
să învăț	să lucrez	să văd	să spun
să înveți	să lucrezi	să vezi	să spui
să învețe	să lucreze	să vadă	să spună
să învățăm	să lucrăm	să vedem	să spunem
să învățați	să lucrați	să vedeți	să spuneți
să învețe	să lucreze	să vadă	să spună

Conjugarea a patra			
<i>a dormi</i>	<i>a citi</i>	<i>a coborî</i>	<i>a hotărî</i>
să dorm	să citesc	să cobor	să hotărâsc
să dormi	să citești	să cobori	să hotărâști
să doarmă	să citească	să coboare	să hotărască
să dormim	să citim	să coborâm	să hotărâm
să dormiți	să citiți	să coborâți	să hotărâți
să doarmă	să citească	să coboare	să hotărască

Conjunctivul perfect

Conjunctivul perfect este alcătuit din prezentul conjunctiv invariabil al verbului *a fi* (să fi...) și **participiul** verbului de conjugat.

Eu / tu / el / ea / noi / voi / ei / ele

să fi învățat, să fi văzut, să fi spus, să fi dormit, să fi citit, să fi coborât, să fi hotărât.

MODUL CONDIȚIONAL-OPȚATIV

Condiționalul-optativ prezintă o acțiune dorită, dar a cărei realizare depinde de o condiție. Are forme pentru timpul **prezent** și pentru **perfect** (trecut).

Prezentul condițional-optativ are următoarea structură:

Formele verbului auxiliar a avea:

aș	am
ai	ați
ar	ar

+ **infinitivul** verbului de conjugat

Modele de conjugare

Conjugarea întâi	Conjugarea a doua	Conjugarea a treia	Conjugarea a patra
aș învăța	aș vedea	aș spune	aș coborî
ai învăța	ai vedea	ai spune	ai coborî
ar învăța	ar vedea	ar spune	ar coborî
am învăța	am vedea	am spune	am coborî
ați învăța	ați vedea	ați spune	ați coborî
ar învăța	ar vedea	ar spune	ar coborî

Condițional-optativ perfect

Perfectul condițional-optativ este un timp compus. Are următoarea structură:

Condiționalul prezent al
auxiliarului a avea:

aș fi	am fi	+ participiul verbului de conjugat
ai fi	ați fi	
ar fi	ar fi	

Modele de conjugare

Conjugarea întâi	Conjugarea a doua	Conjugarea a treia	Conjugarea a patra
aș fi învățat ai fi învățat ar fi învățat am fi învățat ați fi învățat ar fi învățat	aș fi văzut ați fi văzut ar fi văzut am fi văzut ați fi văzut ar fi văzut	aș fi spus ai fi spus ar fi spus am fi spus ați fi spus ar fi spus	aș fi coborât ai fi coborât ar fi coborât am fi coborât ați fi coborât ar fi coborât

MODUL IMPERATIV

Modul imperativ are forme **numai** pentru pers. 2 sg. și pl. (tu, voi).

La acest mod **forma pozitivă** exprimă ordinul, îndemnul de a îndeplini o acțiune și se deosebește de **forma negativă**, care exprimă o interdicție.

Imperativul pozitiv

La majoritatea verbelor **pers. 2 sg. a imperativului este identică cu pers. 3 sg a prezentului indicativ**:

la verbele de conjugarea întâi:	(el) pleacă	→ Pleacă! (tu)
	(el) lucrează	→ Lucrează! (tu)
la verbele tranzitive de conjugarea a III-a:	(el) spune	→ Spune! (tu)
	(el) ține	→ Ține! (tu)
la verbele de conjugarea a IV-a	(el) acoperă	→ Acoperă! (tu)
(cu excepția verbelor intransitive în -i fără sufixul -esc):	(el) hotărăște	→ Hotărăște! (tu)

Sunt unele verbe la care **pers. 2 sg. imperativ este la fel cu pers. 2 sg. a prezentului indicativ**.

la verbele de conjugarea a II-a:	(tu) taci	→ Taci! (tu)
	(tu) șezi	→ Șezi! (tu)

la verbele intransitive de conjugarea a III-a:	(tu) plângi (tu) mergi	→ Plângi! (tu) → Mergi! (tu)
la verbele intransitive de conj. a IV-a, în -i fără sufixul -esc:	(tu) ieși (tu) fugi	→ Ieși! (tu) → Fugi! (tu)

La pers. 2 pl. imperativul pozitiv totdeauna coincide cu pers. 2 pl.:

Ascultați! Plecați! Mergeți! Ieșiți!

Observații:

Unele verbe au la pers. 2 sg. a imperativului forme diferite de cele ale prezentului indicativ:

<i>a aduce – adu!</i>	<i>a fi – fii!</i>
<i>a avea – ai!</i>	<i>a face – fă!</i>
<i>a da – dă!</i>	<i>a duce – du!</i>
<i>a lua – ia!</i>	<i>a bea – bea</i>
<i>a sta – stai!</i>	<i>a veni – vino!,</i>
<i>a zice – zi!</i>	

Pentru exprimarea unui ordin sau a unei interdicții adresate persoanelor I sau a III-a, se folosesc formele **prezentului conjunctiv**:

Să plecăm chiar acum! (noi)
Să intre! (el, ei)
Să ne bucurăm!
Să citească!

Imperativul negativ

Imperativul negativ are următoarea structură:

pers.2 sg.: nu + infinitiv	a fugi a lucra	Nu fugi! Nu lucra!
pers. 2 pl.: nu + 2 pl. indicativ prezent	(voi) fugiți (voi) lucrați	Nu fugiți! Nu lucrați!

CUPRINS

Cuvânt înainte pentru profesor	5
UNITATEA I	
LECTURĂ ȘI COMUNICARE	7
Octavian Goga – Toamna	7
COMPUNERE	11
Descrierea	11
OAMENI ȘI LOCURI	12
Rășinari	12
GRAMATICĂ	13
Numărul și genul substantivelor	13
UNITATEA a II-a	
LECTURĂ ȘI COMUNICARE	15
Tudor Arghezi – Mâța	15
Ce semnificație are cuvântul Cișmigiu?	17
COMPUNERE	18
Compunere după indicații	18
OAMENI ȘI LOCURI	19
O minivacanță la Băile Felix	19
GRAMATICĂ	21
Felul substantivelor	21
UNITATEA a III-a	
LECTURĂ ȘI COMUNICARE	22
Un dascăl ardelean – cititor de școală la București: Gheorghe Lazăr	22
Ion Heliade-Rădulescu	24
Arhaisme și neologisme	25
COMPUNERE	27
Portretul	27
Vasile Poenaru – Învățătoarea mea	28

OAMENI ȘI LOCURI	29
Podul Minciunilor	29
GRAMATICĂ	31
Acordul adjectivelor	31
UNITATEA a IV-a	
LECTURĂ ȘI COMUNICARE	33
Nicolae Batzaria – Pantalonii lui Haplea	33
COMPUNERE	36
Povestirea	36
OAMENI ȘI LOCURI	37
Îmi plac <i>desenele animate!</i>	37
GRAMATICĂ	39
Formele pronumelui personal în cazurile dativ și acuzativ	39
UNITATEA a V-a	
LECTURĂ ȘI COMUNICARE	41
Alec Donici – Racul, broasca și știuca	41
COMPUNERE	44
Fabula	44
OAMENI ȘI LOCURI	45
Mocănița	45
GRAMATICĂ	48
Gradele de comparație ale adjectivelor	48
UNITATEA a VI-a	
LECTURĂ ȘI COMUNICARE	49
Acte și documente oficiale	49
COMPUNERE	52
Compunere după o pictură	52
OAMENI ȘI LOCURI	53
Turnul Chindiei	53
Foișorul de Foc	54
Turnul cu ceas din Giurgiu	55
GRAMATICĂ	56
Verbul	56

UNITATEA a VII-a

LECTURĂ ȘI COMUNICARE	58
Ana Radici Repiský – Mărul interzis al copilăriei	58
COMPUNERE	61
Compunere cu început dat	61
OAMENI ȘI LOCURI	62
Haiducul Bologu	62
GRAMATICĂ	64
Pronumele posesiv	64

UNITATEA a VIII-a

LECTURĂ ȘI COMUNICARE	66
Dimitrie Bolintineanu – Muma lui Ștefan cel Mare	66
COMPUNERE	70
Compunere cu cuvinte și expresii date	70
OAMENI ȘI LOCURI	71
Legenda Mănăstirii Putna	71
GRAMATICĂ	73
Cele patru conjugări ale verbelor	73

UNITATEA a IX-a

LECTURĂ ȘI COMUNICARE	74
Când Isus era de 12 ani...	74
COMPUNERE	77
Compunere după un citat	77
OAMENI ȘI LOCURI	79
Ecaterina Teodoroiu	79
GRAMATICĂ	82
Numeralul ordinal	82

UNITATEA a X-a

LECTURĂ ȘI COMUNICARE	84
Ion Creangă – Ursul păcălit de vulpe	84
COMPUNERE	88
Octav Pancu Iași – Ce băiat!	88
OAMENI ȘI LOCURI	91
Salina Turda	91

GRAMATICĂ	93
Felurile adverbului	93
UNITATEA a XI-a	
LECTURĂ ȘI COMUNICARE	96
Anton Pann – Învățătura dată rău se sparge în capul tău	96
COMPUNERE	99
Cu cine vreau să semăn? – Modele de viață	99
OAMENI ȘI LOCURI	100
Domnitorul Alexandru Ioan Cuza și santinela	100
GRAMATICĂ	102
Felurile prepozițiilor	102
UNITATEA a XII-a	
LECTURĂ ȘI COMUNICARE	104
Zaharia Stancu – Anotimpurile Dobrogei	104
COMPUNERE	107
Compunere după peisaje marine	107
OAMENI ȘI LOCURI	108
Lacul Techirghiol și nămolul vindecător	108
GRAMATICĂ	110
Interjecția	110
LECTURI SUPLIMENTARE	
POEZIE	115
Nicolae Labiș – ÎNTÂLNIRE CU MAMA	115
George Coșbuc – CONCERTUL PRIMĂVERII	116
Virgil Carianopol – COVOR ROMÂNESC	117
Constanța Buzea – TĂCUTUL ȘI LIMBUTUL	118
PROZĂ	119
Ion Creangă – ACUL ȘI BAROSUL	119
Mihai Eminescu – BORTA-VÂNTULUI	121
Mircea Sântimbreanu – O POVESTE PLECTICOASĂ	124
Nina Casian – A MURIT LUCHI	128
TEXTE NON-LITERARE	130
GHID GRAMATICAL AL LIMBII ROMÂNE ÎN TABELE	
CAZURILE SUBSTANTIVULUI	134
MODURILE VERBULUI	136

ISBN 978-615-5239-84-7

Croatica Nonprofit Kft. (CT-4126)

Felelős kiadó: Horváth Csaba ügyvezető igazgató

Tördelőszerkesztő: Monoki Béni

Terjedelem: 13,22 (A/5) ív

A könyv tömege: 420 gramm

Tartós tankönyv – 1. kiadás

A nyomdai munkálatokat a Kiadó nyomdája végezte.